ŠIAURĖS ATĖNAI

ISSN 1392-7760 2013 m. rugpjūčio 23 d. Nr. 31 (1145) Kaina 1,90 Lt

Vasaros spalvos ir druska Druskininkuose ..... *p. 2, 3*
Pastangos susitikti su Kitu „Kitokiame kine“ ..... *p. 6*
O. Wilde'as kalbina L. Donskį, E. Parulskį, V. Braziūną ..... *p. 12*

Sapnai

KĘSTUTIS NAVAKAS

Sapnus bandydavau užrašinėti ir anksčiau, be to, jie turėjo ir tebeturi įtakos mano kūrybai. Tik tiek, kad jie pernelyg lakūs, išslystantys, pasimirštantys. Kažkodėl manau, kad jie niekur nedingsta, tik nunyra į sąmonei nepasiekiamas mūsų sielos įdubas. Gali būti, kad visi mūsų sapnai mumyse tebėra.

Apskaičiuota, kad žmonės kasmet praleidžia apie 600 valandų sapnuodami ir susapnuoja apie 1500 sapnų. Tai kur jie visi? Juk pagalvotos mintys (jų daug daugiau) irgi niekur nedingsta, vėl išnyra net po daugybės metų.

Štai keletas mano sapnų, kuriuos neseniai ėmiau sistemingai užrašinėti. Nieko pranašiško čia nėra (nors esu kelissyk susapnavęs netolimos ateities įvykius), Mendelejevo lentelės nesusapnavau, nes ją susapnavo pats Mendelejevas.

Apibendrinimų irgi nedarysiu, nesu Carlo Gustavo Jungo inkarnacija. Tik pastebėjau, kad dažnai sapnuoju mirusius – ir pažįstamus, ir ne. Ko nepagalvojus apie eventualią sapno galimybę susisiekti su mirusiųjų pasauliu? O ir dar nežinia, su kokiais pasauliais, neaišku, kiek jų mumyse yra. Žinoma, šios prielaidos tik poezija. O ji yra sapnas nemiegant.

Man Ray. Moteris užmerktomis akimis. 1928

2013 m. gegužė

Skrendu keistu plastikiniu malūnsparniu. Jis toks ankštas, kad vos telpu. Staiga jis sugenda ir turiu leistis. Nusileidęs suprantu, kad patekau į savo dėdės Bronislovo vilą, čia verda gyvenimas, nes atvažiavo svečių iš Prancūzijos. Malūnsparnio nepavyksta pataisyti, o manęs čia niekas nelaukė, tad einu į vidų ir atsigulu pailsėti. Ir kambary iš kažkur ima rinktis labai keisti žmonės: mergaitė princesiška suknele, senutė, tvirtas vyrukas supermeno šypsena... Jie mane kalbina, mergaitė bando žaisti, tačiau staiga suprantu, kad visi šie žmonės yra mirę. Matau, kad supermeno kūnas iš plastiko, o senutės galva pripučiama, ji nuolat bliūkšta. Kiek nejauku, tačiau nejaučiu jokios baimės, šie mirę žmonės man labai atidūs, draugiški ir simpatiški. Iš lauko sklinda vakarojimo linksmybių garsai, bet aš nenoriu ten. Man gerai čia, su mirusiais žmonėmis. Nuolat atsidaro spintos durys ir kas nors pro jas įeina, keistų esybių daugėja. Ilsiuosi ant sofos, viskas neįprasta, bet labai gera. Lauke linksminasi dėdė su svečiais ir man tai itin atgrasu.

2013 m. gegužės 31 d.

Grįžtu iš kažkokio didelio pastato, panašaus į parodų salių kompleksą su koridoriais ir laiptinėm. Namie pastebiu, kad esu be kelnių. Palikau ten? Reikia eiti pasiimti, grįžtant juk žmonių nesimatė, tad ir manęs niekas nepamatys. Kitų kelnių neimu, rasiu ten. Pasiimu tik švarką. Nuėjęs savo lankytame kambaryje randu ne paliktas kelnes, o švarką. Tenka paimti, o bandant išeiti laiptinėje ir koridoriuose vyksta kažkokie renginiai – daugybė žmonių. Net Centrinio knygyno ir buvusios mano mokyklos direktorės irgi čia.

Sveikinuosi su jomis drąsiai. Kas iš to, kad joms keista pamačius mane čia stovintį be kelnių, tačiau su dviem švarkais.

2013 m. birželio 2 d.

Spalvotas rūkas, veik neperregimas. Nematau spalvų, tačiau iš kažkur suvokiu jas esant. Akvilė eina Katedros aikšte link Gedimino prospekto. Pastebiu, kad ji žaliom basutėm, visiškai nederančiom prie suknelės. Spalvų irgi nematau, bet žinau, kokios jos. Noriu jai tą pasakyti, tačiau staiga suvokiu, kad manęs čia nėra, kad matau ją, bet negaliu pasakyti ar prieiti. Akvilė pereina gatvę, už kurios nebėra Gedimino prospekto, viskas išnykę, plyti kažkokios dykros. Gatve važinėja automobiliai, kurių stogai apsodinti samanomis ar žole, kaip norvegiški namai. Akvilė nueina ir išnyksta iš regos lauko, o aš pastebiu, kad laikau rankose vieną jos žalią basutę. Bandau vytis, bet automobilių labai daug, neįstengiu pereiti gatvės. Staiga iš rūko vėl išnyra Gedimino prospektas. Nuo to kažkodėl tampa labai baugu.

2013 m. birželio 3 d.

Aš sinagogoje. Stoviu šalia akmeninės kolonos su tarpais tarp segmentų. Kantoriui užgiedojus, kolona tarsi susistumia, tarpai dingsta ir prispaudžia mano rūbą. Negaliu jo ištraukti. Tuomet krepšyje susirandu ilgą virtuvinį peilį ir bandau „atidaryti“ kolonos tarpą. Mane stebi du prie durų stovintys jauni žydai. Šiaip taip ištraukiu prispaustą rūbo kraštą, įsidedu peilį ir einu pro duris, linktelėjęs žydams. Jie seka įkandin. Išeiname į kažkokio tipinio, bet jaukaus miestelio gatvę. Žydai su nepasitikėjimu manęs kažko klausinėja jidiš, atsakau vokiškai, nes bijau supainioti žodžius. Prieiname upelį jau atlėgus nepasitikėjimui. Paskutinis klausimas apie naują lietuvių autoriaus knygą, kurioje aprašomi Jungtinės Karalystės lietuviai. Žydai iš jos nepiktai juokiasi. Visur vasara.

2013 m. birželio 28 d.

Man svetimi pažįstamo žmogaus namai. Žmonės renkasi žiūrėti filmo, kurį rodys per televizorių. Televizoriai du, abu mažais ekranais, žiūrėti bus sunku. Netikėtai ateina Audra ir Gabrielius, užsiima vietas. Žmonių susirenka daug. Einu į kitą namo dalį paieškoti didesnio formato knygų, kurias padėčiau po televizoriais, kad jie būtų aukščiau ir žmonės geriau matytų. Sutinku namo šeimininką, jis juokiasi iš mano ketinimų. Ilgai negrįžtu, nes nerandu reikiamų knygų, visos per mažos. Randu pakuotę pistacijų, jas godžiai valgau ir valgydamas suprantu, kad namo šeimininkas yra miręs ir jį matyti galėjau tik aš. Tuomet grįžta šeimininko žmona su šunimi. Man keista, kad mirusio vyro žmona dėvi šviesią kartūno suknelę mėlynais raštais ir yra linksma. Ji su manimi kalbasi, nors nebuvome pažįstami, o baisus juodas šuo ant manęs neloja. Galiausiai randu kelis tinkamo dydžio žodynus ir grįžtu pas žiūrovus. Jie manęs nesulaukė, jie įsijungė televizorius ir žiūri labai susikaupę. Rodo kažką panašaus į Gegužės 1-osios demonstraciją Vengrijoje. Komunistinė eisena, pompastika, spalvos. Pastebiu, kad vaizdas ekrane – pieštinis. Audra ir Gabrielius sėdi nebe ant kėdžių, kur buvau užsiėmęs vietą, pasidėdamas savo alų, o ant sofos. Už lango graži diena, bet visos užuolaidos užtrauktos.

2013 m. liepos 18 d.

Kalbuosi su žmogumi, kuris nesiliauja valgęs. Nieko nesuprantu, ką man sako, žodžius užgožia maistas jo burnoje. Taip noriu to maisto, siekiu ranka ko nors iš jo lėkštės, bet ranka nieko neužčiuopia: lėkštė tuščia. Tačiau žmogus nuolat kažką ima iš jos ir toliau valgo, nesiliaudamas kalbėti. Nesuprantu, ką kalba, nesuprantu, kaip jis valgo iš tuščios lėkštės, nepažįstu to žmogaus, tampa labai nejauku. Apsidairęs nustembu, kad sėdime jau nebe namuose, o Palangoje, Senojoje vaistinėje, kurioje kažkodėl stovi staliukai. Vėl ieškau ranka kažko jo lėkštėje, bet ten nieko nėra. O jis toliau ima iš jos, valgo ir kalba tai, ko nesugebu suprasti. Maloniai kvepia vaistažolėm ir man tampa ramiau.

2013 m. rugpjūčio 5 d.

Vaikštau plačiais vasaros laukais: javai, saulė, laukų gėlės, viskas kvepia. Tuose laukuose netikėtai sutinku Umberto Eco pilku kostiumu. Jis manęs klausia, kur rasti kokios nors muzikos, norėtų pasiklausyti. Muzikos nėra, tik įkyrus žiogų svirpesys. Atsakau, kad neturiu jokios muzikos. Jis stovi nugara į mane, pasisukęs į javų laukus, pasako norintis užeiti pas mane į svečius. Man nejauku, kad Umberto Eco eis į mano kuklius namus, tačiau išsyk atsiduriame mano kieme, mane kažkas užkalbina ir Eco vienas užeina į vidų. Kai nueinu, randu ten daugybę giminių, visi zuja, žvangina indais, kažką plauna, Eco kalbasi su mano mirusia močiute. Vėl klausia, kur rasti muzikos. Muzikos nėra. Užeinu į savo kambarį, išėjęs matau, kad Eco jau kieme. Kiemas didžiulis, lyg aplinkiniai namai būtų nugriauti, kiek tolėliau stovi kažkokios keistos transporto priemonės, panašios į mėnuleigius: turėsime kažkur važiuoti. Išgirstu Eco dainuojant, būtent taip jis rado muziką, pasidarė pats. Dangus savaip įsitempęs, lyg būtų žiema arba artintųsi audra, tačiau jokios grėsmės nejuntu.

2013 m. rugpjūčio 6 d.

Platus laukas, aplinkui idealiai suliniuoti peizažai kaip Andreaso Gursky fotografijose, vėjo beveik nėra. Saulė. Danguje suka ratus daugybė man nežinomų paukščių. Jų šimtai. Jie man labai keisti, jie sukasi kaip smagračiai, ne tik sklando. Staiga pastebiu, kad tai ne paukščiai, o peiliai ir jie tuoj pradės kristi, kai tik liausis sukęsi. Jie sudrėko ir tapo sunkūs, nesuprantu, kodėl saulė jų nenudžiovina. Pagauna staigi panika ir imu bėgti, tačiau kojos labai sunkios, vos atplėšiu jas nuo žemės. Mane vejasi iš paskos bėgantis šuo. Labai baisu, tačiau šuo kažkodėl manęs nepaveja, o peiliai tebesisuka ore ir nekrinta.

Nukelta į p. 6 ►

Rugpjūtis – senjorų mėnuo

Rugpjūčio vidurys. Pradedu patikti pati sau. Kad ir turiu antsvorio. Renkuosi ryškesnę suknutę, dairausi naujo papuošalo. Vėl „išmokstu“ atostogauti. Iš naujo. Kaip kasmet. Bet kaskart vasaros lieka vis mažiau: nuovargis, kaip radioaktyvusis metalas, kaupiasi kapiliaruose, užkemša džiaugsmo alveoles... Reikia šviežumo. Bet pirmiausia – ramybės. Todėl renkuosi Druskininkus.

„Maximoje“ nusiperku „Šiaurės Atėnus“. Tai vienintelė vieta, kur galima nusipirkti spaudos. Beje, ne tik Druskininkuose. Atostogaujantiems nebūtina (ir nepatartina) prisirišti prie informacijos. Žūtys keliuose, smurtas, vagystės, neramumai pasaulyje, įvykiai Egipte, Libane ar Palestinoje poilsiaujantiems tiek pat svarbūs, kiek ir parko medžiai: šlama, ošia, vis dar žaliuoja, tai ir gerai, negi būtina apie tai kasdien pranešti? Poilsiaujantieji labiau domisi orų prognozėmis. Bet Druskininkuose ir tai nėra labai svarbu: masažai, purvo vonios, baseinai ir pirtys, ir net pasivaikščiojimas Nemuno krantine – bet kokiu oru ir visais metų laikais...

Prisiminiau Gintaro Bleizgio kadai (gal prieš porą metų) aprašytą Druskininkų pavasarį, tokį visai ankstyvą, kai Nemuno vandenys semia krantinę, pakrantės nulentos ančių... Daugybės ančių, dergiančių ant pasivaikščiojimo takelių. Bet tai – jų laikas, kovo pradžia... Pavasaris dar tik kyla nuo Nemuno, slenka lyg rūkas, apgaubia pliką, potvynio nuliežtą krantą, ančių pridergtą pakrantę; pilnatis peršviečia nuogas medžių šakas, pasirengusias bet kurią dieną (ar naktį) sprogti, užlieti, užtvindyti miestą žaluma. Neprisimenu tų metų „istorinių“ įvykių, o Bleizgio pavasarį prisimenu: tekste buvo palikta vietos ir mano susikurtam vaizdui. Ilgiuosi tekstų, atvirų kūrybai. Arba išjudinančių mąstymą. Todėl stoviu eilėje prie kasos su vienintele preke – laikraščiu. Įdomiai atrodau, matau šitai iš žmonių, stovinčių už manęs, žvilgsnių: juk niekas neperka laikraščio šiaip sau, vieno paties. Jis gali būti šalia bulvių, duonos, skalbimo miltelių, dešrelių ar agurkų, bet kad vienas pats sau...

Negaliu atsiplėšti nuo papuošaliukų, išdėliotų čia pat, ant prekystalių gatvėje. Nieko neišmanau apie akmenis, jų gydomąsias savybes, net apie brangumą. Papuošalas man visų pirma yra nuotaika. Noriu raudonų, masyvių karolių. Vadinasi, jau iš tiesų pailsėjau. Akys užkliūva už raudonų koralų. Jie man primena atostogas Egipte ir Raudonąją jūrą. Tai koralų jūra, nes jiems šilta ten augti. Keista, kad jie auga, mistiška, neįtikėtina. Pasinėręs į tam tikrą gelmę gali tuo įsitikinti. Kiekvienam turistui siūloma pamatyti povandeninį pasaulį. Bet aš labai bijau gelmės, tad nardymas – ne man. Koralus jūroje mačiau tik per televiziją. Bet Raudonoji jūra (tamsiai mėlyna, beje) tebeteliūskuoja mano atmintyje. Keista: prisiminimai malonūs ir neišblėsę (nors ten būta prieš keletą metų), tačiau sugrįžti nevilioja. Nenorėčiau sugrįžti nė į Vidužemio jūros paplūdimius. Sugrįžimas atsiveria nostalgijai. Bėgu ten, kur dar nebuvau, kur prisiminimai neseka iš paskos... Iš visų kraštų parsivežu kokį nors papuošalą, tai mano „kolekcija“, kuri nekelia prabėgančio laiko liūdesio. Papuošaluose, skirtingai nei nuotraukose, nėra laiko dvasios, vien geros emocijos ir egzotiški išgyvenimai, kurie nesensta.

Į Druskininkus galiu sugrįžti daugybę kartų ir jokios nostalgijos jie man nekelia. Lyg būčiau namuose, lyg būčiau nenutraukusi mus rišančio gyvybinio siūlo: vieta, kur nuolat gyveni, nekelia prisiminimų. Bet vos tik palieki namus, siūlai trūkinėja, kraujuoja, kartais tik peršti ar įkyriai maudžia. Turi juos iš naujo sumegzti, tuos gyvybinius siūlus, antraip leki, skrendi, važiuoji ten, kur jokiais ryšiais nesi susisaistęs ir net neketini to daryti. Tokia yra vasara – lengvabūdė lyg plaštakė arba kaitri kaip raudonųjų koralų karoliai. Bet nebūtinai. Būta ir kitokių vasarų. Ne, ne, ne, tegul plaukia šie tamsūs debesys tolyn, pro šalį. Stengiuosi neįsileisti sunkių minčių. Nors esu graži (pati sau), visgi artėju prie senjoros metų... Arba atvirkščiai: mano amžius man leidžia jaustis gražiai. Gera būti, nebesistengiant atrodyti. Raudoni karoliai – pačiai sau. Ne atrodymui. Brandos ženklas. Tarsi prisirpusios vyšnios. Arba rojaus obuoliukų vėrinys. Rugpjūtis jau toks: spalvos kaitrios, sodrios, ryškios. Senjorų mėnuo...

Grožiuosi gėlynais, subtiliais gėlių deriniais. Šiemet jie skoningesni nei pernai, kai spalvos mirgėte mirgėjo. Visko buvo per daug. Eidama alėja atkreipiu dėmesį į netikėtą smaragdo ir burokėlių raudonumo derinį. Tikrai – dilgėlės! Dekoratyvinės, bet visgi dilgėlės! Neiškenčiu nepalietusi – nedilgina. Naivi aš – kas ravėtų dilginančias dilgėles? Buvau kažkada skaičiusi, kad Europoje, rodos, Vokietijoje, o gal Belgijoje, paliekami natūralių augalų ploteliai su dilgėlėmis, usnimis, smilgomis ir... žiogais. Žmogus, persisotinęs egzotikos, grįžta prie natūralių dalykų. Pamanykit, dilgėlės subtilumas! – sakys vieni. Bet įsižiūrėkit – kokie dilgėlės lapo karpiniai! – sakys kiti. Ak, būtų nuostabu, jei mūsų skveruose augtų senosios darželių gėlės: karkleliai, žemčiūgai, šalavijai, čebatėliai, rezetos… Tuo ir skirtųsi nuo kitų Europos miestų. Augalija, kaip ir architektūra, – miesto (šalies, tautos) savastis.

Atvažiavusiųjų iš kitur Druskininkuose daug. Ir svetimos kalbos daugiau nei savos. Gražus, ramus visokių kultūrų subuvimas. Vakare tie skirtingų kalbų žmonės renkasi prie „dainuojančių“, šviečiančių fontanų. Skamba pati įvairiausia muzika, įvairiausiomis kalbomis. Spalvos nutvieskia pagal decibelus kylančias ir krintančias vandens čiurkšles. Reginys suglaudžia didžiulį būrį žmonių: muzika ir spalvų žaismas ištrina įtampą veiduose, atveria juos iš kažkur sklindančiai šviesai. Menas suartina – prisimenu daug kartų girdėtą tiesą, muzikai nereikia vertėjų. Nesvarbu, kad ta mintis ne mano, aš ją išgyvenu… ir todėl patinku pati sau. Matyt, tikrai pailsėjau. Dabar būtinai apie tai turiu pranešti kitiems. Galbūt tie, kurie skaitys mano tekstą, atras ertmių ir savoms mintims.

– REGINA RAGAUSKAITĖ –

LAIKU IR NELAIKU

Kas gi surinktieji ir išrankiotieji?

Ateinu surinkti visų tautų ir giminių. Jos ateis ir išvys mano šlovę. Duosiu ženklą jiems ir tuos, kurie iš jų bus išlikę, pasiųsiu pas tautas: į Taršišą, Putą ir Ludą, Mešechą, Tubalą ir Javaną, – į tolimąsias salas, kurios niekuomet negirdėjo garso apie mane, neregėjo mano šlovės. Jie paskelbs tautoms mano garbę. Ir iš visų tautų, – sako VIEŠPATS, – jie pargabens jūsų brolius kaip atnašą VIEŠPAČIUI – ant arklių ir vežimuose, neštuvais, ant mulų ir kupranugarių. Atgabens juos į Jeruzalę, mano šventąjį kalną, – sako VIEŠPATS, – kaip izraeliečiai kad neša savo atnašą švariuose induose. Kai kuriuos iš jų padarysiu kunigais ir levitais, – sako VIEŠPATS.

Iz 66, 18–21

Šis pranašo Izaijo knygos skyrius – šią knygą užbaigiantis orakulas. Ir ne (vien) todėl, kad skamba kaip pranašystė, kuri turėtų išsipildyti netolimoje ar tolimoje ateityje, bet ir (ar bent jau) dėl to, kad kai kurie bylojimai tokie neaiškūs, nerišlūs, jog kartais sunku pasakyti, ar ta(s), kuri(s) rašė, nelabai mokėjo kalbą, kuria rašė, ar tiems, kuriems buvo bylojama, buvo pernelyg gerai žinomas kontekstas, kuris savaime užsipildė, jiems šiuos žodžius skaitant, kaip šiais, SMS kultūros, laikais. Kad būtų aiškiau, pateiksiu pažodinį 17, 18 ir 19 eilučių vertimą, imperfektą (hebrajų kalbos veiksmažodžio formą, reiškiančią neužbaigtą veiksmą) versdama būsimuoju laiku, o perfektą (formą, atitinkamai reiškiančią užbaigtą veiksmą) – būtuoju, skyrybos ženklų nedėsiu, nes jų nėra originale, nebent ten, kur akivaizdžiai jie gali būti, nekeisdami minties, o aiškius trūkius tarp žodžių, kuriuos vertėjai bando užpildyti savomis interpretacijomis, kad tekstas pasidarytų rišlus, pažymėsiu daugtaškiu:

Tie, kurie pašventina save ir apvalo save soduose... po vieną... viduryje valgydami kiaulieną, ir bjaurastį, ir pelę kartu baigs. YHWH ištarmė.

Ir ašai... jų darbai ir jų mintys... atėjusi... surinkti visų tautų ir kalbų, ir atėjo, ir pamatė mano Šlovę.

Ir aš daviau jiems ženklą, ir pasiunčiau pabėgėlius / išsigelbėjusius iš jų tautoms Taršišo, Pulo ir Ludo, laidančių strėles, Tubalo ir Javano, tolimųjų salų, kurie nebuvo girdėję mano garso ir nematė mano Šlovės, ir jie paskelbė mano Šlovę tautose.

Dažnas vertėjas nepaiso imperfekto ir perfekto kaitalionės hebrajiškame tekste ir kai jau pradeda orakulo žanro tekstą versti būsimuoju laiku, tai taip ir tęsia. Tokiu būdu tekstas prakalbinamas taip, lyg nuolat bylotų apie tai, kas dar neįvyko, bet turi įvykti. Krikščioniškos interpretacijos, beje, dažnai taiko *pešer* metodą, t. y. interpretaciją, kai biblinis tekstas suprantamas kaip išsipildęs būtent tame konkrečiame asmenyje ir / ar bendruomenėje. Krikščionybės atveju tai būtų Jėzus ir / ar Bažnyčia. Taip šis pranašo Izaijo tekstas perskaitomas kaip pranašiškai bylojantis apie krikščionių Bažnyčios sukūrimą iš „tautų („etnosų“) ir kalbų“, nes ta „tauta“, kuriai buvo skirtas pirminis Apreiškimas ir su kuria buvo sudaryta Sandora, nebuvo šiai ištikima.

Tačiau, atsižvelgiant į perfektą, yra įmanomas ir kitas perskaitymas. Pranašas nurodo egzistuojančias religines praktikas, kurių laikosi kažkas, kam priešinami tie, kurie surinkti į „Surinkimą“ (*kibbuc* – bendruomenė, nuo veiksmažodžio *le-kabec* – surinkti, atitinkamai graikiškai *synagogein*, iš kur – *sinagoga*) iš „tautų ir kalbų“, kurie išvydo Šlovę. Ir jiems **buvo** duotas ženklas, ir **pabėgėliai** (*pleitim*) iš jų **buvo** pasiųsti į kitas, konkrečiai nurodytas „tautas“, gyvenusias finikiečių, sirų bei graikų miestuose ir vietovėse, kur gyventojai nebuvo dar girdėję apie šį Dievą, jo Šlovę, ir iš jų **buvo** visomis to laikotarpio transporto priemonėmis atvežti „broliai“ kaip atnaša šiam Dievui, iš jų netgi bus paimti į kunigus ir levitus.

Taigi, jei turime išankstinį įsitikinimą, kad visa priešprieša, kuri Biblijoje pranašų plėtojama, yra tarp judėjų, kurie tapatinami su izraelitais, ir „tautų“ (etnosų, „gojų“) ir kad pirmieji buvo tos pačios kilmės bendrija, šis pranašo tekstas pasirodo dar neaiškesnis nei dabar net ir vertimuose, kuriuose tuos neaiškumus mėginama užglaistyti.

Minėtus įsitikinimus suskliautus, lieka galima rekonstrukcija, kad ši pirminė Sinagoga, apie kurią kalba pranašas, buvo suburta iš „tautų ir kalbų“, iš priėmusiųjų Dievo Šlovę, nepriklausomai nuo kilmės („pabėgėlių“), jų surinktų „brolių“ iš kraštų aplink Judėją, kur dar nebuvo girdėta apie Šlovę. Iš pastarųjų bus ir tie, kurie taps kunigais ir levitais. Tai lyg ir kertasi su Mozės Įstatymo nuostatomis, pagal kurias kunigai ir levitai turėjo būti kilę iš vienos izraelitų giminių, Levio. Taigi jau ši Sinagoga, bendrija, buvo rinktų, surinktų ir išrinktų (išrankiotų) iš įvairių tautų bendrija. Bendro tikėjimo, o ne bendros kilmės, gentinė ar etninė bendrija. Bent jau pirminė, kuri perdavė šį tikėjimą, kad ir transformuotą, Krikščionių Surinkimui, vadinamam Bažnyčia.

Ir ta Šlovė jau paskleista, pasklidusi „tolimosiose salose“, kartu su ne-šlove, tais „surinktųjų“ ir „išrinktųjų“ darbais, kurie garbės nedaro šiam Dievui (prisimink „ašai… jų darbuose ir užmojuose“) kaip ir anas „bjaurasčių“ ir „pelių“ valgymas.

-akp-

Salarium in honorem

Keturių druskingų dienų kontekstinis reportažas

Druskadėžė. Kurioje menininko Viktoro Binkio dar 2004-aisiais iš druskos luito išskobtas samtis. Autoriaus nuotrauka

Vytauto gatvėje šlepečiuota rezidentė džiaustė ryto skalbinius. Mizarų gatvėje uogas nokino vienintelis miesto šilkmedis. Atvykusius menininkus pasitikęs Druskininkų smulklietis neilgtrukus liovėsi suvisam. Draugingai pokštelėjo Svajūno Udrio šampano išlaisvintas kamštis.

– Niekas skaniau ir profesionaliau nepamaitins, – garantuotai patikino meno laboratorijos „Druskos metamorfozės“ *spiritus movens* Danguolė Žėkienė. Ir ką gi, visų aliai vieno skrandžiai diena iš dienos liudijo šio priesako nenuneigiamybę.

Pašauktųjų ir išrinktųjų aštuonetas iš Alytaus, Druskininkų ir Vilniaus maukšlinosi respiratorius, taikėsi apsauginius akinius, movėsi darbines pirštines. Kiekvienas ant darbastalių prisikrovė darbinės medžiagos – presuotos ar luitinės druskos. Kaipmat sudzvimbė pjūklai, šlifuokliai ir grąžtai. Sutartinę harmoningai pildė kaltai ir plaktukai, dildės ir švitrinis popierius. Juozas Kavaliauskas idealiai tvarkė meno laboratorijos reprezentacijos reikalus. Beregint užraugė tradicinį plenero agurkų stiklainį. Įrengė kilnojamą solidų altorėlį, jį papuošė pora sidabrinių vainikų. Meno darbininkai atokvėpio ar nedarbingumo minutėmis galėjo pasimelsti ir paatgailauti už sūriąsias nuodėmes. Vaikus ir tų vaikų suaugusiuosius linksmabūdis Juozas išmaningai (bet net kukliai pelningai) viliojo druskainiais, kuriuos per visus laboratorijos darbadienius pakavo jo sumanioji darbštuolė dukra Rebeka Salomėja.

Tamtyč įrengtame procedūriniame „Druskų kambaryje“ kiekvienas čiabuvis ar atvykėlis gaudavo nemokamą higieninę teisę kvėpuoti pilnais plaučiais irgi per odą. Druskos dulkių srovėmis itin efektyviai buvo gydomi visi išorės ir vidaus negalavimai. Kojų mirkymas skirtingų druskų mišinių tirpaluose naikino nemigą, iš smegenų šalino blogas mintis ir nuodijo pesimizmo bacilas. Visuomeniniais plenerinais pagrindais čia kaip vijurkas besisukusi aukščiausios kategorijos gydytoja Ingrida Vaitkienė gyvenimo džiaugsmą (neatimamai!) grąžindavo pačioms sergančiausioms pacientėms. Kas galėjo pagalvoti, kad pasaulis toks apstus ligonių! Druskoterapijos punkte, žinoma, buvo tenkinami ir estetiniai gurmaniški geismai.

Vakarop plenerininkai susimaišė su tinginiaujančiais poilsiautojais, ir jų niekas neatpažino. Todėl galėjo kuo ramiausiai bimbinėti panemuniui, stabčioti prie čionykščių panemunės uostų, apžiūrinėti Dalios Matulaitės stelą, skirtą Lietuvos didžiajam kunigaikščiui ir Lenkijos karaliui Žygimantui Augustui, spėlioti, kokia nežinoma metodika būtų įmanoma restauruoti juodaspalve nuteptą Juozo Kėdainio skulptūrą „Poilsis“. Mano vyzdžiai nevalingai krypo į nakvišų kuopeles, į violetiškai degančių liatrių dagčius. O nutvėrė ant medžių kamienų prisegliotų popierskučių! Ant kiekvieno lapelyčio vaikiška ranka rašikliu perrašytas tas pats tekstas su pora klaidelių: „Gerbemi gyventojai! Dovanojame kačiukus 3 mėn. berniuką ir mergaitę. Berniukas rudai rainas, pukuotas, o mergaitė trumpaplaukė raina su juodu. Tel: 861859917.“

Bobiškiausiai krykštaujančios nuogakrūtės pagyvenėlės sveikuolės apjuokė visą Vijūnėlio pakrantę. Atbėgusio maudytis vyro puolė teirautis, ar jis tik nebūsiąs iš Lietuvos kariuomenės karo medicinos tarnybos karių reabilitacijos centro. Ir pusiau lietuviškai, pusiau rusiškai prašė paėjėti nuošalin. Už meldų slapukavo pora tvenkinio geltonakių vandens lelijėlių. Pakalnės gatvės gaidys balsingai rungėsi su Kalnų gatvės gaidžiu. Po nakties ant druskadulkėmis nubaltinto dirbtuvių grindinio buvo paliktas nežinomo šliužo dekoratyvus takas. O Ingrida savo būsimoje druskos taurėje aptiko tinklo apmatus meistraujantį talentingą voriūkštį.

Smalsuoliai menininkų atviron meno darbovietėn noriai ir entuziastingai kaišiojo ir nosis, ir rankas. Prie druskos stalų stabčiojo seni geri pažįstami Alfonsas Šuliauskas, Silva Jakavonienė, Mikas Suraučius, Vytautas Valentukevičius, Roma Vasiliauskienė, Kęstutis Bieliukas, Rimantas Bernatavičius. Diplomatiškai neperspėjęs druskos menininkiją užklupo miesto meras Ričardas Malinauskas. Juozo Kavaliausko padirbintomis druskašaškėmis ne vieną partiją sužaidė ir patys plenerininkai, ir sportiškai intelektualiai nusiteikę įvairių lyčių praeiviai. Druskininkuose tąsias dienas viešėjęs dailininkas Kęstutis Šiaulytis tapo neoficialiu įsigaliotuoju plenerininkų portretuotoju. Žvilgt brūkšt, žvilg žvilgt, brūkš brūkšt. Ir kiekvienam maloningai spėjo ištiesti po atviruką.

Šio druska vienijančio sambūrio seniūno Andriaus Mosiejaus žodis buvo griežtas, galutinis ir neapskundžiamas – laiku grįžti į namus. Todėl Ingrida jau užkaitė vakaro kavą. Nepažįstamoji draudimo agentūros kursantė Karolina primygtinai siūlė apdrausti brangius darbo įrankius. O aš užsispyrusiai aiškinausi, ar įmanoma apdrausti piktžodžiaujantį liežuvį. Arūnas Vaitkus net nesustodamas visą bendruomenę vaišino vyšniomis. Juokavau, kad vogtomis, nesgi gardžios. Ir ne tik tomis uogomis. Ką tik pasakytą anekdotą kaipmat gardino kitu, o deserto mestelėdavo dar vieną. Nebeįmanoma buvo skubti juoktis ar galva kinkuoti. Trumpai, bet vienbalsiai aptartos Druskininkų gydyklose patirtos sveikatingumo komplekso „Auksinės akimirkos“ (mineralinio vandens baseinas su srovėmis, garinė pirtis, šveičiamasis kūno masažas, įtrynimas medumi, 10 minučių maitinamasis atpalaiduojantis kūno odos masažas).

Prie vilos „Nykštukas“, žiū, apsčių apsčiausias kurmiarausynas! Čia jiems, matyt, labai vitaminingas pieviukės dirvožemis. Kurorto gatvėje rauste raudo Viešpaties šermukšniai. Mane kojos nuvedė prie Antano Šnaro skulptūros „Briauna“. Mano rankos rituališkai pagirgždino josios suvertus akmenaičius. Druskininkų gatvės kiemo smėldėžėje – nė vieno vaikiščio. Saulė blyksčiojo Druskininkų Dievo Motinos ikonos „Visų gedinčiųjų džiaugsmas“ cerkvelės paauksuotuose virškupoliuose. Viešbučio „Pušynas“ vestibiulyje ir puslankiniame koridoriuje raivėsi kauniškio Gintaro Pankevičiaus pieštos moterys ir jųjų katinaitės (katinaičiai). Raudona nugaros linija ir juodi vyzdžių ovalai, juoda numaunama kojinė ir raudonsparnė krūtinės paukštė.

Kultūringiausi menininkai, be abejo, alytiškiai Ingrida ir Arūnas. Jie vieninteliai nusipirko bilietus į Maskvos dramos teatro „Na Maloj Bronnoj“ spektaklį „Trys aukštos moterys“. Tuo metu Svajūnas ir Ričardas leido priverstinį laisvalaikį ant Vilniaus gatvės suoliuko, priešais VšĮ VŽDR Mokymo centro Druskininkų filialo užrakintas duris. Nesureikšmintai spoksodami į prašlepsinčius šortuotus poilsiautojus. Tai viena, tai kita akimi žvilgčiodami į nei leidžiantį, nei kylantį liftą. Andrius Mosiejus žaidė futbolą, Gediminas Mažintas vykdė kitas nepabaigiamų darbų užduotis. Nevaržomais juokais leipėjo kavinės „Širdelė“ barmenaitės Rasa Petrušienė ir Rūta Grigoraitė. Prie V. Vildžiūno paminklo M. K. Čiurlioniui nepastebimai vyto raudonų rožių puokštė ir baltų rožių puokštė. Kokia gėda, kad nepažinau dailininkės Inesos Bačiuškaitės. Arba mano akys paseko, arba ji pa(si)keitė savo veidą.

Muzikuojantis ir spalvomis taškantis miesto fontanas ir tąjį apyvakarį sutraukė atsipūtusią publiką. Jie ir jos fotografavo(si), filmavo(si), bučiavo(si), sėdinėjo, žiopčiojo. O Druskininkų vandens parko *jacuzzi* burbuliuojančiame *bliūde* po nuogu dangumi sėdėdamas alytiškių ir vilniškių ketvertukas aiškino(si), kas iš jų koks makaronas – figūrinis Conchiglie, lakštinis Lasagna, siūlinis Spaghetti, spiralinis Fusille. Aukštai virš galvų pussūkius raižė čiurliai. Nejaugi tikėjosi gardaus kąsnelio? Palaimingai burbuliuojami minėtieji žaidė sau verbalinį žaidimėlį – kuris daugiau žinąs tarptautinių žodžių su priesagomis *-atūra*, *-itūra*, *-ūra* (procedūra, furnitūra, doktorantūra, miniatiūra, korektūra...).

Penktadienio povidurdienio metą miesto gatvėse pastebėtas frakuotas vyras su cilindru ir sakvojažu. Jis suktelėdavo savivaldybėn, kirpyklon, juvelyrinių dirbinių parduotuvėn, meno galerijon, stilingų drabužių krautuvėn, paštan ir bankan. Semtelėjęs iš sakvojažo visiems paberdavo po šaukštą druskos. Dviračiuoti vaikiščiai teiravosi, ar jis tikrai esąs burtininkas. O, taip, neabejotinai! „Padaryk, kad būčiau turtingas“, – kaipmat pareikalavo mėlynakis. „Gerai, tu tikrai būsi turtingas – po trisdešimties metų. Štai parnešk ir garantinį raštelį savo tėvams“, – šypsojosi burtininkas, kurio tikroji tarnystė buvo druskanešys. Jis net turėjo Druskininkų kultūros centro išduotą licenciją nešioti druską.

Meno laborantai per keturdienį ne tik uoliai ir pareigingai vykdė (as)meninius planus, bet netgi šiek tiek juos viršijo. Pridirbino sūriausių kulinarinių, mitologinių, kibernetinių, socialinių ir net intymių metamorfozinių kūrinių. Svajūnas pražydino raudonuogį druskamedį. Ant Ingridos vaišių stalo stovėjo martinio taurė (kaip ir dera, su citrinos griežinėliais, ledukais ir šiaudeliu), šalia – sunokęs obuolys su galvelę lauk iškišusia kirmėliuke. Ričardas išornamentavo keturių metų laikų ciklą ir surideno meditacinius rutulėlius. Gediminas už savo fenomenalų žmoggyvį galėjo būti tuojau pat apdovanotas Andriaus druskos kryžiaus ordinu. Arūno sūriauodegis paukštukas vis blykstelėdavo stiklo vyzdžiais. O štai Deivido skiesto kraujo spalvos „Močiutės televizorių“ plenero aukcione už apvalią šimtinę įsigijo Kėdainių Šviesiosios gimnazijos dailės mokytoja Danguolė Civilkienė.

Kultūros centro režisierė Asta Žiurinskienė kiekvieną druskos meno veikėją stilingai, skoningai ir rūpestingai aprengė pagal įtariamą charakterį ir turimą garderobą. Aštuoni plenerininkai gero pusvalandžio pasirodomajai sesijai virto vienuoliu, ubagu, fokusininku, kaliniu, jūreiviu, sekliu, gydytoja ir husaru. Konferansjė, kultūrinės veiklos vadybininkas Donatas Lazauskas raiškiai ir garsiakalbiškai viešai supažindino su šia margąja rinktine. Tą lietingą akimirką Pramogų aikštėje pats aktyviausias „Druskos metamorfozių“ akustinio kūrinio d / rrrrrrrr / uska mol, atliekamo visais turimais pirštais, klausytojas ir aplodismentininkas buvo režisierius Kęstas Bočys. Jis visur (ir čia) buvo ištikimas apyblyškės pavasario salotos spalvos savo dviračiui.

Kultūros centro direktorės pavaduotojos Danguolės prijuostės kišenaitėn įsliuogė Juozo ir Arūno sumeistrauti druskašaukščiai. Regis, viskas įvyko sėkmingai ir nepakaltinamai. Spėtos aplankyti atvertos parodos – kavinėje „Le Vanill“ Deivido Sinkevičiaus tapyba, bandelinėje Arūno Vaitkaus fotografijos. Šnektelėta su Paryžiun nutekėjusia dailininke Jūrate Daukšyte. Todėl Kultūros centro direktorė Rimutė Viniarskaitė ant padėkos raštų užspaudė antspaudą, o ūkvedys Valdas Balčius surinko darbo įrankius ir trakštelėjo durų užraktą. Būsimam gimtadieninkui Gintarui Žiliui įteiktas Ingridos ir Arūno nuosavo gėliadaržio levandų kupstas prigijo.

Vilniaus gatvės raugerškių krūmyčiuose džiaugsmingai flirtavo kurorto žvirblaitės ir žvirblelyčiai. Ingrida užkaitė ryto kavą. Autobuse Druskininkai–Vilnius netyčia druskingai snūstelėjau. Sapne pasirodė lovos kaimynas Svajūnas, prekybos centre perkantis kažin kodėl nealkoholinį alų. Merkinės remontuojamoj sankryžoj tingius stimburius mosikavo pora juodmargių dzūkių. Vis žvilgčiojau į savo bendrakeleivės kairiojo riešo papuošalą – balto kaulo apyrankę.

– RIČARDAS ŠILEIKA –

DUŠAN ŠAROTAR

Laivų statykloje

Marijus žvelgė į jūrą meilės kupinu žvilgsniu. Buvo ankstus rytas, saulė dar tik pakilo virš paplūdimio kalvų, toli, kitoje kanalo pusėje. Kaimą užliejo ryto gaiva. Prieplaukoje, kurios iš čia nesimato, keli žvejai ruošėsi išplaukti. Neplauks jie toli, o liks prie kranto, norėdami patikrinti, kiek žuvų įstrigo tinkluose. Marijus irgi jautė, kad kažkas įstrigo į jo širdį. Nors ir buvo neišsimiegojęs, o nuovargis siurbė dar likusias jėgas, jis jautėsi taip, kaip niekada iki šiol. Virpėdamas ir visame kūne jausdamas raumenų pulsavimą, vaikinas pirmą kartą gyvenime suprato, kad ir jo kūnas kažkam priklauso.

Šiandien Marijus atėjo pirmasis, o tai buvo neįprasta. Stovėdamas po pastoge, jis laukė autobuso, kuris kiekvieną rytą veždavo darbininkus į laivų statyklą. Vakarais jie išlipdavo toje pačioje stotelėje. Marijus dirbo po keturiolika valandų per parą, už grašius, bet alga bent jau nevėluodavo – ją visada išmokėdavo darbdavys, nusipirkęs bankrutavusią statyklą. Užtat iš darbuotojų jis reikalavo, kad būtų kruopštūs ir laikytųsi disciplinos, vėluoti jie irgi negalėjo, ką jau kalbėti apie tinginiavimą, prie kurio buvo pripratę anksčiau. Marijus jau seniai neatostogavo ir dabar apie tai mąstė. Artėjo sezonas ir švenčių metas, o tokiu laiku smagu pailsėti, negalvojant apie pareigas, ypač dabar, kai pagaliau turi kažką, su kuo pirmą kartą galėtų dalintis savo džiaugsmais. Vaikinų kompanija ir ilgi pasisėdėjimai bare, kai laikydami alaus bokalus jie svajodavo apie įdegusias merginas, išnykstančias tolumoje lyg neišsipildžiusios vizijos, jau seniai jam buvo įgrisę. Dar prieš pasigirstant autobuso signalui, kuris kiekvieną rytą skubindavo vėluojančius, tarp kurių beveik visada būdavo ir jis, Marijus apsisprendė, kad šiandien prieš darbą užsuks pas direktorių ir tvirtai paprašys savaitės atostogų. Taip begalvodamas, jis nejučia timptelėjo žemyn marškinėlių apačią ir rankomis perbraukė nuo karščio jau spėjusius sudrėkti plaukus, kurie vis dar buvo susivėlę po glamonių.

Išklerėęs autobusas vos pūškuodamas pakilo į kalnelį, ant kurio įsikūręs kaimas, ir su triukšmu leidosi stotelės link. Durys visą laiką buvo praviros, todėl vairuotojas sulėtino tik truputį, kad suliptų belaukiantys keleiviai. Marijus greitai įšoko į autobusą ir šyptelėjo, per petį pažvelgęs į alyvmedžių giraitę, kuria uždusę skuodė du vėluojantys darbininkai. Jie dar bandė įšokti į autobusą, kuris jau buvo spėjęs įsibėgėti. Tada vaikinai lyg be galvų pasileido kitos kalvos, ties kuria baigiasi kaimas ir stovi Marijaus namas, link. Ten vairuotojas šiek tiek sulėtino, todėl jie spėjo įšokti vidun, prieš autobusui iškrypuojant į kitą salos pusę. Tai įprasta rytinė scena, prie kurios visi buvo pripratę, todėl į vėluojančius niekas nekreipė net menkiausio dėmesio, ypač vairuotojas, kuris jau skubėjo į artimiausią kaimą. Marijus tuo metu įsitaisė autobuso gale, šalia pravertų durų, kur buvo ne taip karšta, ir stebėjo tolumoje banguojančią jūrą, kurioje plūduriavo žvejų laiveliai. Po truputį besiirdami, juos kranto link kreipė senieji žvejai. Jūra buvo rami ir beveik lygi, o saulė jau švietė virš salos.

Autobusui beriedant per salą, Marijus ramiai atsidavė svajonėms ir pirmą kartą gyvenime rezgė ateities planus. Artėjo jo trisdešimtasis gimtadienis, o jis vis dar neturėjo tikro tikslo. Ištisas dienas dirbo statykloje ir gyveno varganame tėvų name, be žemės ir gyvulių. Nors jis ir buvo vyresnysis sūnus – jaunėlis jau seniai dirbo jūreiviu didžiuliame laive, – nebuvo palikimo, kuris užtikrintų gyvenimą. Tik dabar, namams likus už nugaros, jis prisiminė, kad šiąnakt pirmą kartą nenakvojo namuose, o tai vaikinui įkvėpė pasitikėjimo savimi ir prieš tai nepažintą užsispyrimą. Pirmą kartą naktį jis praleido su mergina, kuri jam prižadėjo ateitį. Dabar Marijus suvokė, kad pagaliau atėjo jo laikas, ir buvo pasiruošęs, nors viskas pasikeitė vos per vieną naktį.

Nors autobusas beprotiškai lėkė, į statyklą jie kaip visada vėlavo. Jau iš pat ankstaus ryto visi keleiviai buvo pavargę nuo sukinėjimo staigiais keliuko posūkiais. Autobusas sustojo vidury baltais akmenukais grįstos aikštelės, visai šalia jūros. Čia išlipo dauguma keleivių, jie greitai dingo siaurų gatvelių labirintuose arba persėdo į kitą autobusą, kuris jau ruošėsi išvykti į kitą stotelę saloje. Autobuse liko tik statyklos darbininkai.

Marijus pirmą kartą pagalvojo, kad ramiai galėtų išlipti ir jis – pasivaikščiotų paplūdimiu link kiosko, nusipirktų laikraštį ir pakelį cigarečių bei su kavos puodeliu ilgam įsikurtų kurioje nors iš lauko kavinukių. Taip jis galėtų susikaupti ir dar kartą prisiminti nepakartojamą naktį. Galbūt vėliau, kai atsidarys suvenyrų ir juvelyrikos parduotuvės, iš kišenių galėtų sukrapštyti pakankamai smulkiųjų, kad nupirktų mylimajai mažą dovanėlę – galbūt sidabrinį žiedelį, galbūt tik pakabutį ar amuletą su Zodiako ženklu.

Tokia mintis Marijui kilo, kai jo žvilgsnis užkliuvo už vienos iš tokių parduotuvių iškabos, autobusui jau pajudėjus iš aikštelės. Tada ryto svajonės turėjo nutrūkti. Jie važiavo siaura, į kalvą kylančia gatvele, vedančia į pagrindinę gatvę, ją pasiekęs autobusas garsiai iškvėpė ir pradėjo leistis žemyn, statyklos link.

Sename autobuse, kuriame klegėjo įvairiausi balsai, nors pūtė skersvėjis, jau buvo karšta. Įdegę vyrai, kai kurie dar mergaitiškais veidais, kuriuose jau ryškėjo rimties ir sunkaus darbo įspausti bruožai, garsiai komentavo vakarykštes rungtynes ir artėjančius vietinius rinkimus; tai buvo vienbalsis kalbėjimas, be moterų, kurios liko kitoje salos pusėje, įsikišimo. Tik Marijus mintimis buvo pas merginą. Besileidžiant žemyn plačia visiškai nauja gatve, kurią sutvarkė naujasis statyklos savininkas įmonės reikmėms, jūroje jau matėsi aukšti kranai ir dokai – tada Marijus žinojo, kad turi iškentėti šią vienintelę dieną, o vakare jo lauks mylimoji. Jie buvo susitarę susitikti aikštelėje, kurioje ne taip seniai lūkuriavo autobusas, suvalgyti picą ir kartu pareiti namo.

Statykla stovi prie nuostabios jūros, apsuptos aukštais uolų skardžiais, garmančiais tiesiai į vandenį. Mažesni, dažniausiai žvejybai ar pramonei skirti laivai, kursuojantys iš vienos salos į kitą, remontuojami čia buvo dešimtmečiais, dar iki naujam savininkui įsigyjant statyklą. Dabar ji įrengta gerokai moderniau ir paruošta didžiuliams jūriniams laivams bei tanklaiviams remontuoti. Darbai ir užsakymai atskrieja kasdien iš įvairiausių žemynų. Kadaise buvę apleisti ar neprižiūrimi pastatai dabar perdažyti baltai, ir visas kompleksas apjuostas didžiule spygliuota tvora. Į statyklą atvykti galima tik iš jūros pusės arba perėjus rampą, kurią nuolatos stebi apsiginklavęs apsauginis, ką tik baigęs peržiūrėti autobusu atvykusių darbininkų leidimus, nors čia visi jau seniai vieni kitus pažįsta. Naujos taisyklės buvo aiškios bei griežtos, ir joms niekas neprieštaravo. Marijus į statyklą įėjo paskutinis. Ir vėl jį apėmė mintys apie trokštamas atostogas, tik niekaip negalėjo apsispręsti, ar eiti pas direktorių išsyk, kol dar vilki švarius marškinėlius, ir tvirtai paprašyti kelių laisvų dienų, ar geriau palaukti priešpiečių meto ir stoti prieš direktorių vilkint darbinį kombinezoną, taip bandant sudaryti stropaus darbininko, kuriam būtinas kelių dienų poilsis, įvaizdį. Jis nepajėgė sugalvoti jokios tinkamos priežasties atostogoms gauti, juk dabar, kai įmonė turi tiek naujų užsakymų ir būtina paskubėti vykdant darbus, būtų juokinga prisipažinti, kad yra įsimylėjęs, tad reikėjo sugalvoti kokią nors priežastį. Marijus žinojo, kad direktorius jį laiko geru ir patikimu darbuotoju, kuris niekada neburbėjo dėl viršvalandžių ir ne kartą buvo atėjęs dirbti sekmadienį, kad kiti vyrai galėtų pailsėti namie. Bet dabar ir aš turiu savo intymią priežastį, pagalvojo jis, atsiskirdamas nuo minios, kuri skubėjo į rūbinę, ir tvirtai žengdamas kabinetų, esančių kitame aukšte, link. Ten jis eidavo kiekvieno mėnesio pabaigoje – pasiimti atlyginimo arba prasitęsti socialinio draudimo, kartą ten reikėjo praleisti ir visą dieną, kai registravo atvykusius neatlygintinus kraujo donorus, bet tada viskas buvo kitaip. Ta pastato dalis buvo nudažyta baltai, su nauju priestatu ir oro kondicionieriais, kurių tiems, kurie ten vaikšto apsivilkę baltais marškiniais, labai pavydi darbininkai dokuose, kur karšta lyg pragare arba pasiutusiai šalta. Marijus apie nieką nenorėjo galvoti, kad tik kuo greičiau susitartų. Prie įėjimo jis jau buvo spėjęs paskambinti durininkui, kad praneštų apie savo vizitą. Prieš šiam atsiliepiant, Marijus dar kartą atsisuko jūros pusėn. Aukštai virš žemės kabojo gervė. Tai jo darbovietė, ir staiga vaikiną pervėręs jausmas privertė pamiršti atostogas ir bėgti tolyn, į liftą, – jame pagaliau pasijuto saugus. Atsiliepus durininkui, kurį Marijus pažinojo, bet vis tiek jo balsas vaikinui iki šiol skambėjo griežtai ir oficialiai, jam taip susisuko galva, kad po akimirksnio jis spėjo iškošti tik savo vardą ir nieko daugiau. Kai besijuokiantis durininkas paklausė, ko gi šis nori, jis tiesiog pasakė, kad norėtų pasikalbėti su direktoriumi, o tada išgirdo balsą iš aparato, sakantį OK. Pasigirdus skambučiui, durys buvo atrakintos, ir dabar jau nurimęs Marijus paspaudė rankeną. Visų pirma jis pajuto vėsumą ir tylą, o vėliau išgirdo elegantiškų odinių batų trepsėjimą marmuru. Marijaus akys dar nebuvo spėjusios priprasti prie tamsos, kai prieš jį išniro žmogus – tai buvo direktorius. Vaikinas vis dar laikė durų rankeną, lyg norėdamas mandagiai praleisti žmogų, ir direktorius, draugiškai pasakęs ačiū, išskubėjo lauk. Labai nustebęs, galima sakyti, netgi sutrikęs, Marijus išėjo iš paskos, žiūrėdamas, kaip spindinčius batus avintis ir tamsų kostiumą vilkintis direktorius lipa laiptais dokų link, po pažastim prispaudęs laivo brėžinius. Dabar jau buvo per vėlu. Trukdyti jam atrodė nemandagu, ir tą pačią akimirką Marijus pažvelgė į vis dar laukiantį liftą – apačioje jau girdėjosi motorų urzgimas ir įrankių žvangėjimas. Tada žemyn nusileido ir Marijus.

Kad darbininkai nematytų, jog vėluoja, vaikinas apsuko didelį ratą aplink kiemą, kuris jau buvo tuščias. Pirštų galiukais jis ėjo palei aukštą užtvarą, dengiančią darbininkus ir barakus, ir kiekvieną kartą sustodavo eidamas tarp objektų, kad įsitikintų, jog jo tikrai niekas nemato. Vakar išskalbti marškinėliai jau buvo šlapi nuo prakaito, ant odinių batų pilkavo cemento dulkės, ir jis jau buvo uždusęs. Dabar vaikinas atsirėmė į rūbinės duris, mėgindamas įsiklausyti, ar yra kas viduj, bet rūbinė buvo tuščia ir greičiausiai užrakinta – darbininkai jau plušėjo dokuose. Pažiūrėjęs į laikrodį, jis suprato, kad vėluoja beveik ketvirtį valandos, dabar apačioje buvo ir direktorius, nors šis greičiausiai sustojo kur nors prie rampos arba užkalbino kurį nors inžinierių. Marijus bėgo nesustodamas iki kito statyklos galo ir tada lyg pametęs galvą pasileido žemyn, dokų link.

Buvo karšta, todėl akimirką jam šmėstelėjo mintis, kad galėtų nusivilkti marškinėlius ir šokti į jūrą, nors tai ir būtų disciplinos pažeidimas, juk darbo metu maudytis jūroje buvo griežtai draudžiama, o kai šitiek vėlavo ir planavo atostogas, Marijus sau to tikrai negalėjo leisti.

Pasiekęs savo kraną, Marijus truputį atsipūtė, nes pasijuto tarytum pasprukęs nuo jūros. Niekur nebuvo nė gyvos dvasios, ko gero, visi dirba, pagalvojo jis ir pažvelgė aukštyn, į savo kabiną, kuri kabėjo po žydru dangumi, ir nusišypsojęs greitai pradėjo kopti viršun. Tik viršuje jis jautėsi saugus ir reikalingas. Nors alino pragariškas karštis, kuris jį buvo tarytum apglėbęs, ir ilgos darbo valandos, kurias reikėjo prastumti vienam, savo darbą Marijus mėgo. Kažkaip keistai, negalėdamas paaiškinti kodėl, jis buvo įsimylėjęs tą vaizdą, kuris atsiverdavo būnant kabinoje. Šiandien, po aistringos ir neišmiegotos nakties, tas vaizdas rodėsi dar gražesnis.

Įsitaisęs ant įkaitusios sėdynės, Marijus užvėrė savo stiklinį narvelį po dangumi. Prakaitu permirkusius marškinėlius nusivilko ir pakabino ant lango išdžiūti, o kai nusiavė batus ir basas kojas pastatė ant pedalų, aukštas sunkus įrenginys pajudėjo. Ilgas svertas, kurio gale kabojo kablys, pamažu sukosi jūros pusėn. Marijus valdė kraną užsimerkęs, žinodamas, kada reikės sustabdyti. Mašinai sustojus, jis ir vėl atsimerkė. Dabar saulė spigino taip, kad buvo galima įžiūrėti tik horizonte plytinčių salų kontūrus. Pamažu jo akys pratinosi prie apšvietimo; ryškėjo spalvos – žydra, balta, galiausiai žalia. Niekas kitas tada dar negalėjo įžvelgti laivų, plaukiančių ta juosta, kuri skiria horizontą nuo dangaus. Mašinai ir vėl įsijungus, ilgas šešėlis ištįso ant betoninio grindinio, ir Marijus pagalvojo apie tą, kuri jam prižadėjo ateitį.

Laivo sirena pasigirdo lygiai pusę dešimtos. Aštrus, į marias atsimušantis garsas iš svajų pažadino ir Marijų. Visą rytą jis dirbo savo bokšte, nors mintyse buvo visai kitur. Vaikinui atrodė, kad laikas, kai nemąstė apie darbą, slinko greičiau. Apačioje aikštė buvo beveik tuščia – darbininkai išsisklaidė po barakus, išsislapstė retuose šešėliuose ir atsargiai vyniojo savo priešpiečių ryšulėlius. Dažniausiai jie valgydavo baltą duoną su žuvimi, atlikusia nuo vakarienės. Vyno statykloje seniai niekas nebegėrė – taisyklės buvo visiškai aiškios. Pavalgę darbininkai užtrauks dūmą ir paslapčiom išsitrauks kortas. Pralaimėjęs pakeliui į namus statys visiems. Marijus prie jų prisidėdavo retai, dažniausiai jis užkąsdavo šiek tiek sūrio su duona ir išsitiesdavo šešėlyje. Saulės spinduliai labai jį išvargindavo. Tik dabar, apsivilkęs marškinėlius ir apsiavęs batus, Marijus prisiminė, kad šiandien priešpiečių jis neturi. Į darbą išėjo neužsukęs į namus, kur jo laukė laukneštelis. Bet dabar vaikinas mąstė ne apie tai.

Net ir žinodamas, kad tai bus šiurkštus darbo disciplinos pažeidimas, Marijus tvirtai apsisprendė, kad kelioms minutėms, kaip teisinosi pats sau, paspruks iš statyklos. Paslapčiomis jis peršoko per molą ten, kur nebuvo užtvaros. Žinodamas, kad prie įėjimo tikrai ras kokį neprirakintą dviratį, planavo jį užsėdęs greitai pakilti į kalvą ir jau po kelių minučių būti kaime, kitoje salos pusėje.

Ir tikrai ten stovėjo keli neprirakinti dviračiai – Marijus net neapsidairęs čiupo vieną iš jų. Vaikinas buvo pilnas jėgų ir tikėjo, kad sugrįžti suspės dar prieš pasigirstant kitai sirenai. Iki pertraukos pabaigos buvo likę kiek mažiau nei pusvalandis, jo turėjo užtekti. Tikslas buvo aiškus – mažytė suvenyrų ir juvelyrikos parduotuvėlė, kurią matė šiandien ryte. Marijus važiavo pirkti dovanos savo merginai, kuri lauks vakare ant molo.

Jis jau buvo įveikęs pusę kelio, kuris vingiavo nuo jūros į kitą salos pusę. Plati gatvė atrodė vis ilgesnė, neseniai nubalintos nutrūkstančios linijos kelio viduryje bėgo paskui jį vis lėčiau. Marijus nebuvo įpratęs minti dviračio, todėl netrukus turėjo sustoti ant įkaitusio asfalto ir stumti dviratį į kalvą. Vis dėlto jis nepasidavė – bėgo, norėdamas kuo greičiau įveikti įkalnę, drąsindamas save, kad tada jau ir vėl užšoks ant dviračio ir likusią dalį nuvažiuos.

Nukelta į p. 9 ►

Apie veidą kaip faktą

1

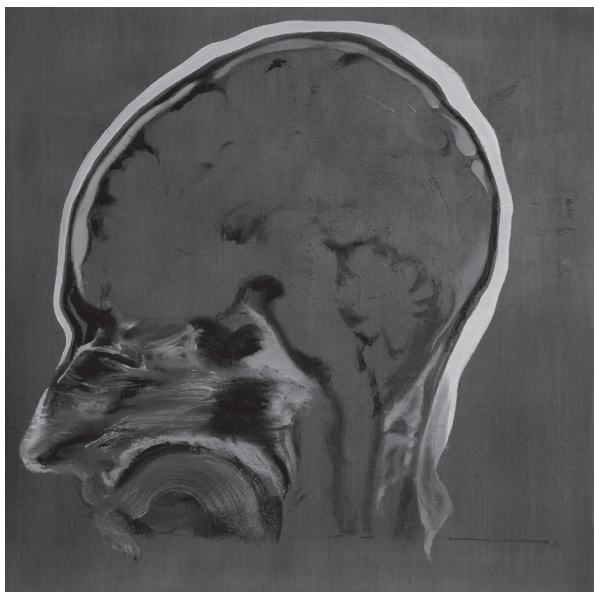

2

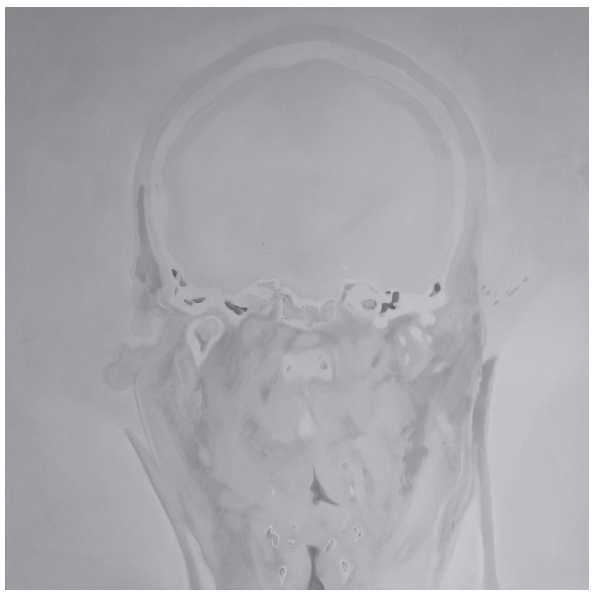

3

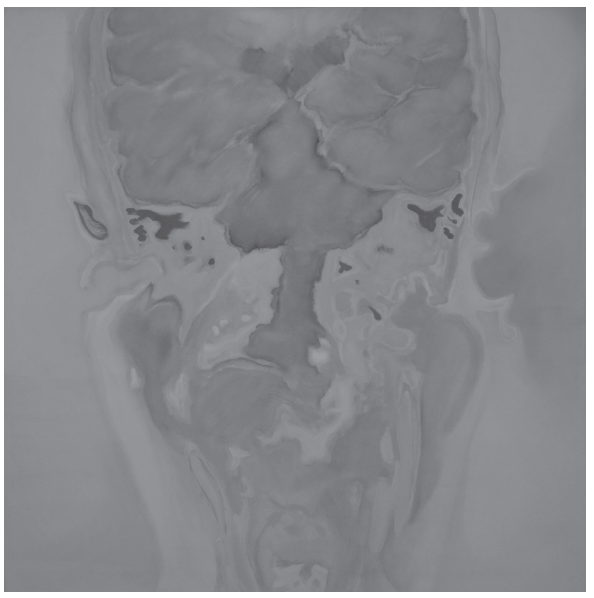

Rugpjūčio 14 d. Klaipėdos galerijoje „Si:said“ buvo pristatyta Rolando Marčiaus tapybos paroda „Nepamenu tavo veido“ (veiks iki rugsėjo 3 d.). Jis gimė ir užaugo Klaipėdoje. 1994–1998 m. studijavo Vilniaus dailės akademijoje. 1998–2009 m. gyveno ir dirbo JAV. Nuo 2012 m. yra Lietuvos dailininkų sąjungos narys. Šiuo metu gyvena ir kuria Klaipėdoje, aktyviai dalyvauja parodose, pleneruose, rengia meno dirbtuves.

Naktį aš prabudau, ir man pasirodė, kad aš neatsimenu tavo veido, atsimenu rankas, drabužius, o veido nėra.

Iš Raimundo Banionio filmo „Neatmenu tavo veido“ (1988)

Tapybos, ypač figūrinės (ją reikėtų skirti nuo figūratyvinės[1]), anot Deleuze'o, pranašumas štai koks: ji išvaduoja prezenciją iš reprezentacijos, savo spalvine sistema sukurdama tiesioginio poveikio nervų sistemai sistemą, isteriją paversdama menu, įsteigdama „estetinę kliniką“, o isteriškoji tapybos esmė lieka nepriklausoma nuo psichiatrijos ir psichoanalizės, „tapyba yra isterija arba konvertuoja isteriją, nes paverčia dabartį tiesiogiai regima“[2].

Tapyba kaip isterija išvaduoja linijas ir spalvas iš jų reprezentatyvios funkcijos, kartu emancipuodama stebėtojo akį; akis tampa „polivalentišku neapibrėžtu organu“, gebančiu matyti kūną be organų (Figūrą) – intensyvų kūną, spinoziškąją substanciją, kūną, apibrėžtą judėjimu, srautu, *vis viva*, kūną, priešingą organizmui, kūną, neturintį organų, vietoj jų turintį *slenksčius* arba *lygius*, kuriais tasai kūnas be organų „srūva“, kūnas be organų kaip mėsa ir nervai, – matyti Figūrą kaip gryną prezenciją. Akis išsivaduoja iš organizmo, iš savo organinės funkcijos, o spalva ir linija – iš reprezentatyviosios. Deleuze'as rašė, kad tai savo tapyboje įgyvendino Francis Baconas, vaizduodamas kūną be organų ir galvą be veido.

Rolando Marčiaus tapyba sugestijuoja galvos be veido konceptą iškart. Marčius pats užsiminė, kad norėjo tapyti galvų be veidų portretus. Menininkas tapo portretus, remdamasis nuotraukomis, atliktomis naudojant kompiuterinę tomografiją, atskleidžiančiomis vidinę galvos sandarą: pasitelkus X spindulius atliekamos skersinio pjūvio kūno nuotraukos, žmogaus kūnas virtualiai sukapojamas tarsi mėsininko kapokliu – vaizdas, taip masinęs Bacono vaizduotę. Tačiau Marčiaus tapyba artimesnė, tarkime, Damieno Richterio, o ne Bacono kūriniams. Marčiaus, kaip ir Richterio, tapybos objektas yra ne tiek mėsa, kiek emanacija. Tad čia veikiau yra štai kaip: tapydamas galvą iš vidaus, Marčius iš tikrųjų kuria veidų, o ne galvų, portretus, nes galva, kaip pažymėjo Deleuze'as, yra kaukolę dengianti mėsa (kurios čia menininkas atsisako), o veidas – kaulinė galvos struktūra. Galva yra mėsa. Galva be veido yra mėsa. Vadinasi, kaukolė be mėsos yra veidas?

X bangos, prasiskverbdamos į organizmą, „pasisavina“ kūną iš *vis viva* bangų (čia kalbu grynai vizualiai), *sugriebdamos (prehending)* kūną *kaip* organizmą. Rentgeno šviesa, atskleisdama objekto struktūrą, panaikina paviršinę sandarą, regimą dienos šviesoje – taip apnuoginama tik erdvinė organizmo struktūra, nuasmeninta vidinė kaukė kūnui, o galva eliminuojama, galva kaip savo imperatyvais mus kasdienybėje užklumpantis Kitas. Taip mums patvirtinama kažkas šiaip jau intuityvaus – kad veidą atmintyje išsaugo tik paslaptis, kad skverbimasis į Kitą asimptotiškai neįmanomas ir kad panaikinus paslaptį lieka tik nuasmenintas, singuliarumą praradęs Kitas, Kitas-fosilija, ne kaip nežinoma ir paslaptinga kitybė, bet kaip svetimasis. Užmaršties kaip paslaptingumo prarasties reiškinys, tiesiogiai vedantis į susvetimėjimą, būtent ir nagrinėjamas Banionio filme: sanatorijoje užsimezgė meilė tarp Letos ir Sauliaus, tačiau pradingus paslapčiai, jungusiai du paauglius, Leta „nebeprisimena“ mylimojo veido. Kai, praėjus nemažai laiko po jų išsiskyrimo, Saulius pasibeldžia į jos namų duris, Leta jį atpažįsta, tačiau nebejaučia jam meilės. Ji atpažįsta Saulių, tačiau nebepamena jo veido, nebepamena paslapties, suteikusios jo veidui bruožus.

Šiaip ar taip, teigti, kad Marčius tapo tik kaulinę veido struktūrą, būtų klaidinga. Kaukolės / veido struktūros atsisakoma (1), šizofreniniame violetiniame lauke galvos kontūras gaubiamas baltos aureolės (tą pačią baltą aureolę piešiniuose naudodavo Egonas Schiele, ji signifikuoja nervinę įtampą, supančią figūras – kūnus skausmo ir seksualinio troškimo smelkiamais kaulais). Matome žalsvai melsvą deformuotą / transformuotą profilį, galvos be veido mėsą, besiveržiančią visu savo intensyvumu, ji ima panėšėti į jūros bangas, mušančias krantą – tarsi mėsa ir kraujas beviltiškai bėgtų nuo rentgeno šviesos, bandydami prasibrauti pro trachėjos užtvarą, tarsi *tai* dustų.

Rolandas Marčius tapo veidą kaip faktą, o ne kaip struktūrą. Kaip užmirštą faktą arba, reikėtų sakyti, kaip užmaršties, o ne atminties faktą. Veido struktūra pradingusi, likęs tik vaiduoklis, menantis praeities *encounter* (2).

Erdvinės struktūros atsisakoma (3), teisingiau, ji tampa kauke, kurią apgyvendina demoniškos jėgos. Drobėje išryškinta viršutinė kaukolės dalis, masyvi kakta, o žandikaulis pranykęs ir vietoj jo – užuomina į deformuotus / transformuotus nasrus, kuriuos tapant atsisakyta detalumo. Nasrai paversti linijiniu raizginiu, žaibo kamuoliu, ir taip veikiau vaizduojamas urzgimas, o ne nasrai (pavyzdžiui, jau Turneris tapė griaustinį, o ne žaibą). Negali čia neprisiminti Cezanne'o tapytų kaukolių, kaukolių be žandikaulių, didžiulėmis kaktomis įžūliai besibraunančių iš drobės į stebėtojo erdvę. Tačiau Cezanne'as tapė mirusiųjų kaukoles, o Marčius – gyvastį; čia kakta atidengta, apnuoginamos pulsuojančios smegenys – vieta, kuri galėtų būti suvokta kaip lokalizuojanti apsėdimą, teptuku (skirtingai nei fotoaparatas ar elektrinė gitara, teptukas nėra fališkas simbolis) iš jos išcentruojamą ir diseminuojamą visoje drobėje.

Veidas nėra substancialus. Spinoza pirmasis po Herakleito prakalbo apie nesubstancialią kiekvieno individo esatį, apibrėžiamą santykiu tarp individo dalių (kurių – begalybė) judėjimo ir rimties. Nėra būtybių, turinčių nedalomą branduolį, materialią ar konceptualią *minimą*, mes – ne subjektai (!). Kiekvieno mūsų *quidditas* nusakoma vien minėtu santykiu. Šis santykis gali pakisti taip radikaliai (pavyzdžiui, ligos atveju), kad apie artimąjį sakome – „tai nebe tas žmogus“. Santykio tarp dalių judėjimo ir rimties kaita tikriausiai ir yra užmaršties galimybė, jei iš tiesų užmirštama ne tai, kas paviršiuje, ne vien išorinė veido struktūra, bet tai, kas glūdi po ja. Tad tai, kas rentgeno fotografijoje, kaip anksčiau minėjom, yra tuščia, nuasmeninta kaukė, Marčiaus tapyboje transformuojama į vidinę veido šmėklą, toji negyvos fosilijos kaukė atgimsta, ją užsideda satyras – tikrasis, kaip sakė Nietzsche, mūsų protėvis. Tai, kas glūdi po paviršine struktūra, kas yra nematoma, – ir tai yra vienas ne-reprezentatyvios ir ne-naratyvinės tapybos tikslų, – tampa reginiu.

– JURGIS VININGAS –

[1] Jeano-François Lyotard'o skirtis tarp *figural* ir *figuratif*. Deleuze'as naudojo šią skirtį analizuodamas Bacono tapybą. Figūratyvinė tapyba reprezentuoja objektą, o figūrinė (Bacono) vaizduoja „gryną“ figūrą – kūną, išvaduotą iš reprezentacijos ir naratyvo.

[2] Gilles Deleuze, *Francis Bacon: The Logic of Sensation*, trans. D. W. Smith, Continuum: 2003, p. 52.

Pirmieji, antrieji, tretieji namai

Autoriaus nuotrauka

Namai – pirmieji, antrieji, tretieji, paskutinieji? Pirmieji namai – tėviškės, juose užaugom, kad ir seniausiai gamtažudės, kraštovaizdžio naikintojos melioracijos sugrūsti į duobes. Laimingi turintys išlikusias sodybas. Šitie namai – šviesiausi ir jaukiausi, nes gimtieji, kvepiantys šviežių bulvių blynais, pavasarinėmis balomis, obelų žiedais, po lietaus alsuojančiais takeliais, nepailstančiomis bitėmis dūzgiančiomis pievomis ir beribiais, pasakiškais, vaizduotę svaiginančiais debesimis. Antrieji – perkami, paveldimi, dovanojami, pakeičiami, pasistatytieji – dabar gyvenamieji namai.

O tretieji?.. Laikini, nedaugelis vadintų namais, priglobsiantys ligoms apnikus, laimei nusisukus, dar slėptis nuo teisingumo. Lėtai, kankinančiai slopinamų, įkyrių, nekenčiamų ligų buveinė. Ar lengviau galynėtis su ligomis vadinamuosiuose antruosiuose (trečiuosiuose) namuose? Iš antrųjų (trečiųjų) namų, išskyrus keistuolius, sapnuojama ir svajojama sparčiau išsikraustyti, net pabėgti. O keistuoliai nori veikiau iškeliauti iš jiems nusibodusio gyvenimo. Jie sau linki, kad siūlomi antrieji (tretieji) namai taptų paskutinieji. Bet dažniausiai tokie namai – prievartiniai jų visai netrokštantiems. Ligoninių valdytojai nerašo „gimtieji“, nors čia gimstama, mandagiai ir kukliai nutyli „paskutiniųjų namų“ sąvoką.

Šitaip pamąsčius, ligonines tiksliausiai pavadintume trečiaisiais namais. Apie „gimtuosius“ – paskutiniuosius įkyriai nerašysime, nesuprantančius juokų ligonius prislėgtų liūdna nuojauta. Ir gimus ar mažumėlę pasveikus, ir numirus iš trečiųjų namų paprasčiausiai išvežama – vieni nemoka dar vaikščioti, kiti, kad ir kaip gailėtume, nebegali, dar kitų kūnai jau bedvasiai, išnešami kojomis priekin.

– VALDAS PATUMSIS –

Kitoks kinas

Bet koks nemokamas kinas yra šventė miestui ir tokį kiną reikia tik girti išsijuosus. Tačiau „Kitoks kinas“ – LGBT filmų festivalis – visgi šventės vardą turėjo pelnyti, bent mano akyse... „Ką? Ir visi filmai tik apie homoseksualumą?“ – purkštavau aš. Mat prieš akis man iškilo ne itin simpatiškas ir kiek paviršutiniškas herojus, nerandantis sau vietos neteisybės kupiname pasaulyje. Kiek neteisybės žiūrovas gali ištverti? Kaip reikėtų gydyti tokį ištvermingą žiūrovą? Laimei, mums nereikia atsakyti į šiuos klausimus. Kinas – tai masinis pasaulio perkonstravimo ginklas. Jis ėmė ir perkonstravo savo herojus ir mane, kol migravau nuo paskutinės „Skalvijos“ kino centro salės eilės iki grindų veik po pačiu ekranu ir vėl atgal ir dar kartą pirmyn ir atgal. Taip nejučiom ir pažiūrėjau didžiąją dalį festivalio repertuaro.

Kadras iš filmo „Storulės“

Išties homoseksualumo tematiką nagrinėjantis kinas yra baisiai jaunas ir čia pat besiformuojantis reiškinys. Lietuvoje jam reikia išsivaduoti iš beveik visko (netgi per vieną iš festivalio filmų man teko sėdėti šalia nežinia kaip ten patekusio jaunuolio, kuris raukėsi, purtėsi ir visai ne pašnibždom baisėjosi ekrane pamatęs besibučiuojančius vyrus, nors iš kino salės nė neketino išeiti), o pasaulyje jis kuris laikas kratosi senų stereotipų – komiškai moteriškų vyrų, ŽIV nešiotojų ar mano jau minėtų pasaulio atstumtųjų, dažnai gerokai sutrikusių ar smarkiai traumuotų. Vujaristiškai nusiteikusiai publikai ir šie vaidmenys įdomūs, bet labai trumpai – kol sužino visas jų intymaus gyvenimo smulkmenas. Kinas, kuriame vaizduojami homoseksualūs veikėjai, iš esmės nuobodus tol, kol yra linkęs apibrėžti tuos veikėjus tik jų seksualine orientacija. Štai lesbietė, o antai – biseksualus vyras. Jie kovoja su savimi ir visuomene. Ir nieko nevyksta jų gyvenime, kas nebūtų homoseksualu. Tai tik dalinai galioja „Kitokiam kinui“, kuriame homoseksualumas tapo vienu iš kontekstų, kuriuose skleidžiasi sudėtingos bendražmogiškos dilemos. Ką tai reiškia? Pasaulis pagaliau pradeda susitaikyti su seksualinės orientacijos laisve, kurią pats sau suteikė. Gėjai, lesbietės, biseksualai ir transseksualai šiame pasaulyje nebeprivalo būti tragiškais herojais, ypač europietiškų festivalio filmų repertuare. Europietiškų – vadinasi, beveik nepataikaujančių vartotojų visuomenei – arba dėl striuko biudžeto, arba iš idėjos. Aptarsiu tik keletą iš jų.

Štai švedas E. M. Bergsmarkas pats atvyko ir pristatė dokumentinį filmą „Sraigės kiaute“, kuriame leidžia sau nieko neapibrėžti, – sprendžiant iš atsakymų į publikos klausimus, apibrėžti jis nemokėtų ir net nenorėtų. Filmo pradžioje transseksualus jaunuolis sako: geriu antidepresantus, o kitados kaipmat palengvėdavo pasidažius raudonais lūpų dažais. Pagal galiojančią tarptautinę ligų klasifikaciją, tai psichikos sutrikimas, tačiau filme apsukriai apeinamas neišsprendžiamas klausimas, kas yra savitumas, o kas – sutrikimas. Veikiau neriama į padrikas tekstų ištraukas, kurios deformuoja logiškus paaiškinimus ar samprotavimus į kalbos srautą, reiškiantį tiek pat kiek viena kitai kojas vonioje skutančios vaikinės (*shemale*) arba tiek, kiek gali reikšti bet koks staiga didelį ekraną užliejęs vaizdas. Kam aiškinti, kodėl šis vaizdas yra būtent toks? Tad kamera išeina į mišką, o miškas gausiai apsnigtas, galbūt kažkur šalia jo suka greitkelis, aplink purvas ir šaltis. Vidury to miško ant šakos kabo raudonas skuduras, vidury kelio guli numestas brezento gabalas arba kiaura padanga, o tarp šių kameros žvilgsnio suerotintų objektų į mišką eina vienišos vaikinės, vilkinčios iš spalvotų šiukšlių pagamintais kostiumais. Pasigirsta ir vienintelis apibrėžimas. Grožis yra vaizdo fragmentacija, o gal jausmas, kad tai, ką matai, yra daugiau už tave. Kita vertus, anoks čia apibrėžimas. Veikiau mėginimas nusakyti neapibrėžtumo jausmą, kuris ir man pažįstamas.

Kitas kelias – netikėta vokiečio A. Ranischo vizija „Storulės“. Tai darbas, primenantis judėjimui „Dogma 95“ priskiriamus filmus. Jam sukurti nebuvo reikalinga šūsnis įvairių techninių specialistų ir didelių dekoracijų – filmuoji prie ežero, randi didelį ajerą, vadinasi, ajeras filmui reikalingas, o palmė nereikalinga, nes jos prie šito ežero nėra. Atrodo, kad kartais kamerą laikantis pats režisierius ne geriau už žiūrovą žino, ką už minutės veiks filmo herojai – kamera lygiai taip pat stebisi tuo, kas vyksta, ir atšoka nuo netikėto gesto. O filmo herojai yra du pagyvenę pilvoti vyrai, kuriuos suartina rūpinimasis Alzheimerio liga sergančia, bet giedros nuotaikos ir išradingumo nepraradusia senute su skiauterę primenančiu žilų plaukų kuokštu ant galvos. Čia vietoj ne kartą festivalyje matytos persirengimo scenos išvystame klaustrofobiškame sovietinio stiliaus (buvusi Rytų Vokietija) butuke nuogą su ausinėm šokantį storulį, o pakylėjimo minutę regime ir jo palaimingą veidą, atsispindintį sekcijos durelėse, arba visą ekraną okupuojantį kičinio sietyno vaizdą. Vėliau pilna juoko salė susivokia, kad klasika groja paties storulio galvoje, ausinių laidą susikišęs į šikną komiškasis herojus pats kuria savo pasaulį. Filmui svetimos neįveikiamos dramos, visi trys veikėjai čia kvailioja kaip pašėlę ir užmiega jaukiai susikabinę. Filmui svetimas žodis *homoseksualu*, artimesni žodžiai būtų *Robinzonas Kruzas* arba *aborigenai*. Tai atspindi ir kai kurie kiti festivalio filmai – brandaus vaikiškumo kupinas pasaulio tyrinėjimas arba atsivėrimas atradimui gelbėja atsitiktinai susitikusius herojus nuo jų vienišumo ir atžagarumo vieno kitam.

Kadras iš filmo „Karčios Petros fon Kant ašaros“

Festivalis baigiasi visgi ne kuo kitu kaip „Karčiomis Petros fon Kant ašaromis“ (rež. R. W. Fassbinder, 1972). Tai klasika – lėtas, neišeinantis už vieno kambario ribų pasakojimas, kuriame dalyvauja tik moterys. Jos kalba ir ūmai sustingsta tarp graikiškų freskų, vaisių padėklų ir nuogų manekenų, viena šalia kitos, šalia savo perukų ir ekstravagantiškų kostiumų. Čia jos isteriškos arba vergiškai viena kitai tarnaujančios, per akimirksnį įsimylinčios naujus fantomus. Jos yra iškamšos, besikeičiančios viena su kita pagrindiniais vaidmenimis. Tai bergždžios pastangos susitikti su Kitu, išvirstančios į kompulsyvų norą užgrobti Kitą. Būtent šis negebėjimas būti su Kitu, rūpintis Kitu rėžė man akį visuose festivalio filmuose, nes visi jie buvo apie santykius. Kiekviena meilės drama baigiasi išsiskyrimu. Tačiau tai nėra susiję su seksualine orientacija. „O taip, aš, didysis apgavikas, dreifuoju savo paties pasaulyje“, – net kelias dienas niūniuoju „The Platters“ dainą, ties kuria Petra fon Kant nustoja lieti karčias ašaras – tragedija yra su mumis, ji niekur nedings, dabar laikas numoti ranka.

– AURELIJA AUŠKALNYTĖ –

Sapnai

►Atkelta iš p. 1

2013 m. rugpjūčio 7 d.

Dideli kambariai, pilni kuo skirtingiausių žmonių. Apskritas stalas raudona staltiese, apkritęs kažkuo panašiu į šikšnosparnių sparnus. Ketinu nešti į kitus namus kelis daiktus: virdulį, kavamalę, kažkokį paveikslą. Susidedu ant stalo, patikrinu, kavamalė neveikia. Bandau klausti Audros, ar nešti, nes kavamalė neveikia, Audra nesiklauso. Grįžęs prie stalo matau vyrą, dalykiškai apžiūrinėjantį mano kavamalę. Jūsų kavamalė sugedo, sako. Žinau, atsakau. Einu į kitą kambarį, sutinku kažkokius žmones. Ar tiesa, kad sugedo jūsų kavamalė? – klausia jie. Taip, sugedo, atsakau. Grįžtu prie stalo, ten du vaikai krapšto kavamalę. Dėde, čia jūsų kavamalė sugedo, sako. Žinau žinau, atsakau, bet jau nervingiau. Vėl bandau klausti Audros, ką daryti, bet ji toliau klega su draugėm. Matau, kaip kambario gilumoje vienai blondinei ant kelių sėdi Borisas Pasternakas. Jam nepatogu nuo visų žvilgsnių, visaip muistosi, bet sėdi. Dar keli žmonės pasiteirauja apie kavamalę, patvirtinu, kad sugedo. Pagaliau ateina Audra ir klausia, ar tiesa, kad sugedo kavamalė. Taip, tiesa! – surinku iš visų jėgų ir išsyk atsiduriu visai kitoje vietoje. Kažkokios pajūrio uolos, žmonės, saulė. Greitai suprantu, kad čia filmas ir aš į jį pakliuvau. Pirmame plane Selena (nepažįstu jokios Selenos, bet žinau, kad jos vardas yra toks) stebi grupę žmonių, gražiai išsidėsčiusią prie uolų. Stebi atidžiai. Staiga vaizdas išsifokusuoja ir vienas žmonių virsta klaikia košmarų šmėkla. Selena žaibiškai puola ton pusėn, lyg mėgintų suplėšyti šmėklą į gabalus. Tačiau ją sučiupus vaizdas vėl tampa ryškus ir Selena mato rankose laikanti kostiumuotą vyrą su akiniais. Vyras juokiasi, o aš nubundu iš siaubo.

2013 m. rugpjūčio 9 d.

Vaikštau didelio restorano salėmis. Restoranas mano, aš jį paveldėjau. Žiūriu, kaip valgo lankytojai, zuja padavėjai, išdidus einu link durų į lauką. Prieina Daivutė ir paprašo palaikyti jos puspaltį, paimu tą puspaltį. Sėdžiu ant laiptų žiūrėdamas į kažkokią pieštinę jūrą, nors gal tai net ne jūra, nelabai įžiūriu. Šalia savo batų pastebiu ilgas standaus popieriaus atraižas: dviejų pirštų pločio ir gal pusmetrio ilgio. Suprantu, kad jos man, pakeliu, ant jų surašyta daugybė sąskaitų, kainų, sumų. Suvynioju atraižas į Daivutės puspaltį: rausvą „Chanel“. Ji išsyk ateina, sako, kad jai šalta, padedu apsivilkti puspaltį, atraižos iškrinta ant laiptų ir vėjas jas nuneša. Grįžtu į restoraną, visi valgo, Daivutė sėdi su kažkokiais žmonėmis, į mane niekas nekreipia dėmesio. Paprašau padavėjo atnešti patiekalą, jis atneša kažkokį žlėgtainį, be lėkštės, ir pirštais numeta jį ant stalo. Man labai keista. Einu į kitą salę, sutiktas padavėjas juokdamasis apibarsto mano švarką pipirais. Kitas padavėjas tiesia ranką pasisveikinti, o kai ištiesiu savąją, kliūsteli į ją kečupo. Juokiasi. Administracijos merginos ant laiptelių užsidėjo masyvią lentą, norėdamas įeiti, turiu lįsti po ja. Absoliutus svetimumo jausmas. Vaikštau savo gražiu nauju kostiumu jusdamas, kad viskas čia nebe mano.

2013 m. rugpjūčio 12 d.

Dalia Grybauskaitė turi sutikti vizito atvykusį Slovėnijos prezidentą. Susitikimas jau tuoj įvyks, štai čia, šalia kažkokių durų, kur ir stoviu. Atvažiuoja senas sovietinis sunkvežimis „su būda“, tokiais kažkada vežiodavo duoną. Būdos gale kažkas panašaus į pakeliamas geležines žaliuzes. Slovėnijos prezidentas jau tuoj išeis pro duris. Sunkvežimio žaliuzės pakyla maždaug per metrą ir susilenkęs iššoka valdininkas paglamžytu kostiumu. Man keista, kad ne pati Grybauskaitė, nes štai Slovėnijos prezidentas su visa svita jau išeina pro duris. Jam irgi keista matant ne Grybauskaitę, tačiau bando šypsotis. Slovėnijos prezidento kostiumas nepalyginti gražesnis nei mūsų valdininko, o kaklaryšis toks, kokį prieš kelias dienas mačiau „Humanoj“, tik ryškesnis. Valdininkas bando kažką sakyti, nelabai kas jo klauso, aš jaučiu kažkokią gėdą ir nepatogumą, Slovėnijos prezidentas eina prie sunkvežimio, kiša galvą į būdą ir šaukia „mis Dalją“. Žaliuzės pakyla ir iš būdos pasirodo Grybauskaitė kažkokiu ilgu pilku surdutu, beveik vienuolišku. Man nepatogu, kad niekas nepastatė laiptelių, tačiau Slovėnijos prezidentas padeda jai išlipti iš sunkvežimio ir abu maloniai šnekėdamiesi su visais lydinčiaisiais išeina pro duris. Aš lieku šiapus. Vienas.

2013 m. rugpjūčio 15 d.

Važiuoju iš Vilniaus užsakytu autobusu, pilnu rašytojų. Kažkur už Grigiškių sugalvoju išlipti. Paskui mane lipa dvi merginos, nepažįstamos, bet mano draugės, kaip feisbuke, viena jų juodaodė. Pasidedu šalikelėj krepšį, paduodu išlipančioms merginoms ranką, paskui trise einame kelkraščiu. Vėlus vakaras, įžiūrimas tik kelkraštis, laukai skendi tirštoje prieblandoje. Labai greitai nueiname iki Vievio, tada su siaubu pastebiu, kad nebeturiu krepšio, palikau šalikelėj. Noriu grįžti pasiimti, krepšyje turėjau kažkokių egzotinių valgių, *fliaškę* viskio, neskaitytus Marčėno „Sakinius“ ir Baudelaire’o „Les Fleurs du mal“ pirmąjį leidimą. Merginos atkalbinėja, o ir pats suprantu, kad nuo Vievio iki Grigiškių nebenueisiu. Vievyje įsikuriame kažkokiame motelyje, merginos išsyk dingsta, o aš pajuntu, kad po kambarius vaikšto neaiškūs kriminaliniai elementai, ieškodami manęs. Slapstausi, eidamas iš kambario į kambarį. Kambariuose tuščia, tik viename jų į tenisininką panašus bernas žiūri televizorių. Prasmunku pro jį, slepiuosi kažkokioj spintoj ir suprantu, kad čia yra unikaliai ilgas paskutinysis Michelangelo Antonioni filmo „Profesija: reporteris“ kadras, kad turiu gultis kaip Jacko Nicholsono herojus ir laukti mirties. Tačiau sėdžiu spintoje, galvodamas apie kažkur paliktą savo krepšį, ginkluoti žmonės visur manęs ieško, bet širdyje jaučiu, kad jie tikrai manęs nenušaus.

DALIUS BALTRANAS

Apie marmurą

Ar tau lengviau patikėti,
Kad pieno baltumo Kararos marmuras
Yra suakmenėję Jupiterio debesys,
Prieš milijonmečius kažkaip nublokšti
Ant vulkanų sproginėjančiomis votimis
Nusėtos Žemės planetos,
Pergyvenusios ugningą paauglystę?

O gal tau patogiau galvoti,
Kad Jupiterio debesys čia niekuo dėti,
Kad marmuras tėra tik akmuo,
Kurio ląsteliena išaugo švari ir spalvota
Iki raudonos magmos įkaitusiame Žemės pilve,
Kad jį išvydę graikai
Išsyk pavadino gražiuoju,
Kad geologai po trijų tūkstančių metų
Jį antrąsyk pakrikštijo
Klinties arba dolomito mineralo kalcitu?

Ar tau labiau priimtina manyti,
Kad marmuras tėra gorgonės Medūzos akyse
Suakmenėjusi titanų mėsa,
Kurios skaidulos tinka dievų skulptūroms,
Šventovėms, altoriams ir vazoms,
Bet netinka ornitocheirų ir brontozaurų fosilijoms,
Patikėjusioms savo gremėzdiškus kūnus
Anglims, smiltainiui ir kalkakmeniui?

O gal tau visų patogiausiai priimtina
Tik žvelgti į pieno baltumo skeveldrą,
Iš akmens skaldyklos šiukšlyno
Išgelbėtą ir parsineštą namo,
Nupraustą ir paguldytą lyg
Dievų pamestas kūdikis
Į sausakimšą knygų lentyną,
Kad penkiais pojūčiais su šeštuoju priešakyje
Jį – pirmapradį ir netašytą –
Kas kartą mėgintum įminti,
Kaip priešistorinės gamtos išgalvotą hieroglifą,
Žmonių pakrikštytą marmuru?

2012.III.9–12
Naujieji Emininkai

●

Sveiki.
Dailės galerija.
Paveikslų drobių laukeliuose
Laksto, lekuoja ir amsi
Mažyčiai idėjų šuneliai,
Uždaryti storų paauksuotų rėmų garduose.

Tuo tarpu dvasia nupenėtos
Nutukę iliuzijos
Demonstruoja savo impozantiškas krūtis, pilvus.
Iš pastozinių potėpių nulipdyti kūnai
Virsta lauk –
Vaduojasi iš ankštų stačiakampių kalėjimų,
Veržiasi laisvėn portretų veidai,
Rankos, nukirstos kojos,
Dažais įmitę plačiapilvės skrybėlės.
Byra aliejuje išmirkę karoliai.
Liula nėriniuotos krūtinės.
Iš pirmo plano lenda
Pirštinėtos alkūnės ir
Centre nebetelpantys pakaklių kaspinai.

Peizažų pastoziniai debesys
Kamuoliais virsta į kambarius.
Sprogusios Saulės ugnies oranžiniai blikai
Nudegina kaimynystėje atsidūrusius
Juodai baltus linoraižinius.
Persigandę aliejiniai raiteliai
Iš cinoberio krauju užtvindytų mūšio laukų
Nušoka ant baltų akrilinių sienų.

Drakonų nukirstos galvos
Krinta nuo riebių temperos kūnų,
Voliojasi po stilizuotomis švento Jurgio kojomis,
Prasibrauna pro ikonos laukus,
Žnekteli ant parodų salės parketo.
Griovimo demonai,
Atrodantys kaip mažos ugniaplaukės mergaitės,
Visais įmanomais būdais
Mėgina pralaužti aliejinių dažų užtvaras,
Prasibrauti lauk,
Apsargdinti ir sudeginti besaikius gyvenimus.
Drobių vienutėse įkalinti
Fantazijų monstrai
Bando kaišioti pirštus,
Flirtuoti su greta tūnančiais šventaisiais ir demonais,
Išrėkti begarses palaiminimų ir prakeiksmų formules
Ant dailės galerijoje
Plačiai prasižiojusių žmonių akių.

Akiniuotos madonos
Su orangutangais ant rankų
Iš Borneo salos
Iš fotografijų džiunglių
Nužvelgia rūsčiomis akimis
Išgalvotas Dievo Motinas Marijas,
Tvarkingai suguldytas
Į šventųjų paveikslų sarkofagus ir kapines,
Lediniais barokiniais pirštais
Čiupinėjančias kūdikių Jėzų lėles,
Žaidžiančias su balta tempera išrasojusiomis lelijomis.

Teptukų išprievartauti nukryžiuotieji,
Patenkinti savo nutapyta kančia,
Mėgaujasi savo romėniškais kryžiais,
Paniekinamai žvelgia į visą žemutinį pasaulį,
Nusidriekusį už paveikslų ribų,
Pasmerktą kasdienybės nukryžiavimams,
Tūkstančiams prasižiojusių stigmų –
Atvirų ir paslėptų po grimo pudra,
Subadytų keiksmažodžių ir prakeikimų peiliais,
Išniekintų mandagiais atsiprašymais ir
Netikrais palinkėjimais.

Sužvėrėję akriliniai angelai
Puola persigandusius demonus,
Kondorų nagais plėšo
Paauksuotas rėmų nugaras,
Nes šiapusybės kosmose
Nelabųjų kaimenės nesuskaičiuojamos,
Kitaip nei apokaliptinėse iliustracijose,
Kur šalia vienišo Belzebubo
Ganosi trys įmitę brontozaurai ir
Dantų iltis galanda du ichtiozaurai,
Koketuojantys dangiškose skerstuvėse
Su įmitusiais serafimais.

Dailės galerijos klientai
Prisimerkia prieš kruopščiai ištapytas
Šventųjų ir monstrų akis,
Paskui tyliai ir ilgai knaisiojasi
Pravertose piniginių sterblėse,
Apsvaigę nuo paveikslų iliuzijų opijaus.

Sveiki.
Tai dailės galerija.
Nuo ryto iki vakaro atidarytas
Fantazijų Žvėrynas,
Kur parduodami ir perkami
Paveikslų narvuose uždaryti
Vaizduotės fantomai.
Egzotiškų idėjų fauna
Neprašo nei grūdų, nei vandens, nei mėsos.
Nebyli, nesugebanti net tylomis atsidusti.
Gali gyvuoti ir be šviesos –
Kaip giliavandenės Marianų įdubų žuvys.
Bet, iliuzijų plėšrūnus ir žolėdžius
Įkurdinus savo namų kambariuose,
Prirėmus jų narvelius prie apytuščių sienų,
Šviesoje jie be balso spygauja, murma, riaumoja
Tiesiai į tavo girdinčias akis
Bežode spalvų kraujo ir linijų siūlų kalba.

Sveiki.
Tai dailės galerija...

2012.II.24–III.7
Naujieji Elmininkai–Vilnius

HAROLDAS BAUBINAS

Mirtis yra išvirkščias gyvybės veidrodis

diena
taip lėtai sunkiasi į vakaro pjūvį
miestas atkosti
sukrešėjusio plaučio gabalą
perrūgusią
turistų bei lunatikuojančių vizionierių kohortą
atkosti ir praryja atgal
atkosti ir praryja
atgal

tamsiuose kiemuose
atsidegina kasdienybės herojai
ir kitos išvarvėjusios
pakeleivingos šlykštynės
raupsuoti miražų vėliavnešiai
efemeriški pavojaus sirenų
ir miesto varpų gaudesio kūnai

pilnos gatvės į nykstančią odą
įsivilkusių kaukolių
ir visos jos šypsosi
visos kaukolės
šypsosi

pilnaties gatvė Nr. 3

Thomas Jointmakeris
buvo paprastas gatvės praeivis
kol jį sulupo mentai
kol hipiai mėlynais čiuptuvėliais
į jo esybę pripumpavo visą
užkoduotą Mendelejevo fugą
kol ropliasnukiai banksteriai
iš jo atėmė fermą
ir geltoną pikapą
pilną juodų
negyvai pjuvenomis prilesintų vištų

kol Thomas Jointmakeris klajojo
sostinės Panoptikono kaskadomis
viskas buvo aiškiau
veidrodžiai veidrodžiais
senos gėlių pardavėjos
senomis gėlių pardavėjomis
o dabar
jo paties vidinis bizonas
bėga elektrine tramvajaus linija
nepasivydamas garso

Thomas Jointmakeris suklumpa ant grindinio
ir susilaužo kelius
gličioje taurėje realybės
sklaidosi tirpstančio veido ikona

Panoptikonas

čia negalima bėgti nes kojos įklimpsta į giedrą
mano adresas dangaus 9 paskutinis apleistas
garažas
mano veidas yra išardytas karinis lėktuvas
mano vardas yra iškonstruotas rutinos miražas

čia visi daugiau negyveno nei buvo liepta gyventi
paskutinė gentis
jos vaikai žaidė degančiais protėvių kaulais
ir žemiau po žeme dar negimę lenktyniavo pasenti
naktimis kirsdami vienas kito pajuodusias galvas

po dviejų dešimčių laiko vienetų nieko neliko
dykumos šulinys ir identiškos ofisų smiltys
jokio miesto nebuvo tik bedvasiškai klaidžioja
kritusieji
vis ieškodami kur ilgesingai
šį sapną filtruoja jų mirtys

ŠIAURĖS KAMPAS

L. W. minčių skruzdėlynas

Ludwig Wittgenstein. *Kultūra ir vertė.*
Iš vokiečių k. vertė Saulenė Pučiliauskaitė.
K.: Kitos knygos, 2013. 174 p.

Ludwigas Wittgensteinas, vienas iškiliausių XX amžiaus mąstytojų, reikšmingiausias savo mintis išdėstė „Filosofiniuose tyrinėjimuose“ ir „Loginiame filosofiniame traktate“. Charakteringa žydų kilmės filosofo asmenybė koreliuoja su intriguojančiais biografiniais faktais. Vienas įdomiausių – Wittgensteinas ir Hitleris vienu metu mokėsi toje pačioje Austrijos miesto Linco mokykloje. 1998 metais australų rašytoja Kimberley Cornish išleido kontroversiškai vertinamą knygą „The Jew of Linz“, kurioje pateikia teoriją apie galimas Hitlerio neapykantos žydams ištakas. Jų užuomazgų, pasak autorės, reikėtų ieškoti dar mokykloje, būtent Hitlerio ir Wittgensteino santykiuose. Šiaip ar taip, tai tik teorija, kurios nenuginčijamam pagrindimui trūksta faktinių duomenų, taigi, belieka pasirinkti – tikėti Cornish ar ne.

Nutolus nuo abejotinų teorijų nutolti nuo Linco nepavyksta. Pakanka įsijungti Mozarto Linco simfoniją ir atsiversti Wittgensteino „Kultūrą ir vertę“. Filosofas savo 1914–1951 metais rašytame dienoraštyje itin daug dėmesio skiria muzikai, tiesa, Wagneriui galbūt daugiau nei Mozartui; metaforiškas kalbėjimas įgyja ne tik filosofinę, bet ir literatūrinę vertę: „Wagnerio motyvus galima būtų pavadinti muzikiniais prozos sakiniais. Juk kaip esama „rimuotos prozos“, taip, žinoma, ir šiuos motyvus galima sujungti į melodinę formą, tačiau jie nesudaro *vienos* melodijos. Ir Wagnerio drama iš tiesų nėra drama, bet situacijų išrikiavimas, jos tarytum suveriamos siūlu, kuris yra tik *sumaniai* suverptas, bet be įkvėpimo, kaip motyvai ir situacijos“ (p. 92–93). 1941-aisiais Wagnerio melodijas (motyvus) palyginęs su prozos sakiniais, 1946-aisiais Wittgensteinas kalba apie Wagnerio kūrinius kaip apie kalba išreiškiamą ironiją. Atrodo, būtent taip atsiskleidžia kalbos filosofo patirtis, kurią jis pritaiko muzikos interpretacijai, vertinimui. Tokių dienoraščio įrašų gausa byloja apie autoriaus išsakomą muzikos vertės supratimo kaip žmogaus gyvenimo apraiškos buvimą.

Mąstytojas sprendžia kultūros ir žmogaus vertybinį konfliktą: kultūros išnykimas nereiškia žmogaus vertės išnykimo. Šios civilizacijos dvasia nėra vertybinis sprendinys, o vertę daiktams suteikia būtent žmogaus žvilgsnis. Mąstoma ne tik apie vertę, bet ir apie reikšmę: „Tarsi reikšmė būtų aura, kurią žodis atsineša ir išlaiko kiekvienu vartojimo atveju“ (p. 101); derėtų prisiminti kitą XX amžiaus mąstytoją, taip pat kalbos filosofą Walterį Benjaminą, jo „auros teoriją“. Pastaroji siejama ne su reikšminiu žodžio lauku, o su meno kūrinio aura. Numanomos sąsajos tampa nuorodomis skaitytojui. Implicitinė raiška keičia aiškiai apibrėžtas, dažnai lakoniškas mintis. Asociatyvus kalbėjimas ženklina ne tik artimų koncepcijų ribas, bet ir reikalingą vaizduotės žaismą. „Gražus drabužis, pavirstantis (tarsi krekantis) į daugybę kirmėlių ir gyvačių, kai tas, kuris juo vilki, patenkintas savimi žiūri į veidrodį“ (p. 51) – beveik pats Wilde’o „Doriano Grėjaus portretas“.

Žinoma, „Kultūroje ir vertėje“ gausu pastebėjimų apie Wittgensteinui reikšmingas asmenybes – filosofus, architektus, poetus... Atskiros mintys nesudaro nuoseklios visumos, bet dienoraščio formai būdingas fragmentiškumas ir neįpareigoja sistemingai kalbėti. Kiek kitaip nutinka su tekstų chronologija. Ne tokiais jau retais atvejais, kai autoriaus mintys sudėtos daugiau nei į vieną du puslapius, skaitytojas pamiršta, kurių metų įrašus skaito, – chronologija šiuo atveju svarbi. Kadangi kaskart versti puslapius atgalios ieškant datos nėra labai patogu, gerokai patogiau būtų rasti metus, pavyzdžiui, kiekvieno puslapio apačioje (teko regėti tokį sprendimą panašios struktūros leidiniuose).

Kalbant apie panašumus ir struktūrą, Wittgensteino dienoraščio pastabos primena Camus „Užrašų knygeles“. Tematikos ir rašymo stiliaus sugretinimui, suprantama, reikėtų nuodugnesnės analizės, bet datuotų užrašų žanras taip pat gali būti skaitymo pasirinkimo argumentu. Kitas, gerokai paveikesnis, argumentas – autoriaus intymumas. „Esu pernelyg minkštas, pernelyg silpnas, todėl pernelyg tingus nuveikti ką nors reikšminga“ (p. 151) – skaitytojas susipažįsta ne su filosofinių traktatų autoriumi, bet, visų pirma, su žmogumi. Ne tik su atidžiu muzikos klausytoju, vertintoju, bet ir su žydų tautos atstovu, kai „[...] Europos istorijoje žydai laikomi savotiška liga, anomalija, o niekas nenori ligą ir sveiką gyvenimą laikyti lygiaverčiais dalykais [...]“ (p. 48).

Pasak Wittgensteino, filosofuojančiojo tikslas yra taika mintyse. Užrašai veikia tarsi pastangos priartėti prie siekiamybės. „Knyga kupina gyvybės – ne kaip žmogus, bet kaip skruzdėlynas“ (p. 135) – „Kultūra ir vertė“ yra L. W. minčių skruzdėlynas, į kurį žvelgti dera atidžiai, iš lėto. Žvilgsnio gylis suteikia vertę ne tik daiktams, bet ir žodžiams.

– AGNĖ ALIJAUSKAITĖ –

VIENO EILĖRAŠČIO ANALIZĖ

Ne Užupis ir ne Perloja. Tošnuva

MANTAS GIMŽAUSKAS

Tošnuvos respublika

čia negalima keiktis
nes čia mano tėvynė
nors blet kaip bloga
būna kartas nuo karto
bet pusketvirto milijono dievų
gatvėj tave gali išgirsti
ir įliet šventos dvasios į smegenis
tos nuo kurios
madinga pastoti
pastoti dažniausiai
poetu ar didvyriu
nes čia mano tėvynė
ir negalima sakyti čia
„tošna“
reikia sakyti „troškūnai“
arba tiesiog „noriu gerti“
nes kitaip
dešinioji dievo ranka
kokioj nors myžaluotoj kavinėj
neįpils alaus
arba pils
tiesiai į snukį

1996 11 21

Prieš pradėdamas profaniškai analizuoti šį eilėraštį, pirma pasakysiu, kad Mantui Gimžauskui-Šamanui dėmesio „Šiaurės Atėnuose“ skiriama tikrai nemažai (R. Liutkevičiaus, kitų autorių straipsniai). Taigi nors rizikuoju būti apkaltintas neskoningumu ar net ko nors brukimu, vis dėlto nesustosiu ir pamėginsiu paanalizuoti visiems gerai žinomą (taip sakau, nes internete jį cituoja toli gražu ne vien kultūrinio pasaulio gyventojai) eilėraštį „Tošnuvos respublika“.

Eilėraštis pradedamas ironiška tėvynės ar, jei norėsime, gimtinės, o žiūrint plačiai – nacionalizmo kritika. Tu negali keiktis ten, kur užaugai, negali spjaudyti į savo „bliūdą“ ar, pavyzdžiui, nors tavo vyras tikrai ne guvuolis, neturėtum iš jo pa viešai tyčiotis draugų ar intymesnėje kompanijoje. Mantas, kaip tikras ribų peržengėjas ir transgresijos mėgėjas, siūlo į tradicijas ir archaiką žvelgti jei ne nepagarbiai, tai bent naujai, *stilingai*.

Mintį pratęsia tolesnės eilėraščio eilutės: „nors blet kaip bloga / būna kartas nuo karto / bet pusketvirto milijono dievų / gatvėj tave gali išgirsti.“ Šamano eilėraštyje prasibrauna atvirumas tiek asmeniniu – 1996-ųjų šėlionės, tiek globaliu kontekstu – amžinos problemos: badas, maras, karai, skurdas. Neišvengiama ir rusiško keiksmažodžio, jų Gimžausko kūryboje yra kaip upokšnyje akmenukų. Visgi reikia pasakyti, kad keiksmai vartojami poezijai paskaninti, ekstremumo taškams pasiekti, neaklai, su reikalu. Tada ir jų negatyviojo krūvio lyg nebūta. Ne be reikalo paminėdamas milijonus dievų Šamanas dar kartą deklaruoja savo plačias kaip Nemunas pažiūras, o kartu ir gilina paties iš esmės sukurto nuotykinės poezijos Lietuvoje žanro vagą. Dievai ir dievas Manto kūryboje pasitelkiami panašiai kaip minėti keiksmai: suteikia tekstams anapusinio žavesio, o nuodugnesnis (tikriausiai pasiskolintas iš Gintaro Beresnevičiaus) religijos išmanymas jo poeziją verčia intelektualiąja, ontologine. Apskritai Šamaną reikėtų laikyti Tanato kūrėju, nešančiu vis dar smilkstantį poezijos deglą.

Dievų bausmė „Tošnuvos respublikoje“ ne tokia baisi kaip graikų mitologijoje: pasitenkinama „paprotinimu“ (šventos dvasios įliejimu į smegenis). Aišku, pateikiama ir charizmatiškesnė sąsaja su nekaltu prasidėjimu: „ir įliet šventos dvasios į smegenis / tos nuo kurios / madinga pastoti.“ Vis dėlto kaip filantropas ir nemėgėjas teisti Mantas apsieina be didesnių makabriškumų, sulygindamas nekaltą pastojimą kaip mados ir stiliaus reikalą. Iš tiesų Manto tekstuose tokių naujų sąsajų ne tiek ir mažai: mirtis ir grožis, dievai ir kičas, narkotikai ir istoriniai personažai. Sumaniai juos dėliodamas, jis prieina prie skirtingo mąstymo ir polėkio žmonių: nors aštrūs ir nesitaikstantys, jo tekstai kartu jaukūs ir šilti, ir net mergelės pastojimo prilyginimas madai kataliko ausyse nenuskambės itin šiurkščiai.

Antroje eilėraščio pusėje atsiradusi alkoholio dvasia atneša mums „Maskvos–Petuškų“ aromatą, kuris įtaigiai atvaizduoja buitinį aštuoniasdešimties procentų gyventojų alkoholizmą, patirtą tiek autoriaus, tiek daugumos jo skaitytojų ir gerbėjų. „Tošnuvos respublika“ nebūtų tokia sklandi ir aiški, jei ne smogianti pabaiga, grakštus ir nelauktas nokautas. Itin stiprų Maradonos rankos (Dievo rankos) įvaizdį Šamanas perkonstruoja į myžaluotos kavinės savininko (o gal lankytojo, *sėbro*) smūgį už nepagarbą. Kam? Aišku, kad dievams ir Tėvynei!

Jeigu būtume tokie šaunuoliai ir vis dėlto sumanytume atsakyti į klausimą, apie ką šitas eilėraštis, neišvengiamai prieitume vieną tiesą: tai skaitytojo patiriamas asmeninis nuotykis, kurio metu jis nepastebimai tiriamas istorijos, ideologijos ir religijos instrumentais, neturint jokio kito tikslo, kaip išgauti nors kokią reakciją, išgirsti nors keleto vidinių krumpliaračių surypavimą. Tai poetinis situacionizmas.

Šamano inspiruoti jaunieji kūrėjai iš lėto atranda savo rašymo stilių, manieras, kuria savas pasakas. Ne visos jos bus tokios šaunios kaip „Tošnuvos respublika“, tačiau kažkur aukštesniame Krišnos kūno kampe įsitaisęs Mantas gali pasidžiaugti ne vien sukūręs aklus epigonus, bet ir nubrėžęs patrauklią ir neįkyrią nuotykinės poezijos trasą, kurioje šiuo metu vyksta įstabios lenktynės, nelyginant laimėtos Anakino Skaivokerio tolimuosiuose žvaigždžių karuose.

– MARIUS PLEČKAITIS –

Vidurys

Agnė – šešiametė čigonaitė, gyvenanti laiptinėje, kurios grindyse esama įmūryto glotnaus geltono akmenuko, netyčia patekusio į skiedinį. Kiekvieną pavakarę, septintą valandą, ji išeina į kiemą su dideliu pūstašoniu stiklainiu rankose ir laukia žalsvai dažyto, nusilaupiusio pienvežio. Iš aplinkinių namų susirenka rainos, juodos, rudmargės katės ir sutūpusios ratu tingiai lūkuriuoja, kol ant cementinių šaligatvio plytelių pasipils balsvi pieno klanai.

•

Agnės tėtis troleibusuose groja akordeonu, o ji vaikšto tarp keleivių ir renka monetas į seną plastikinį indelį nuo ledų, pusiau vanilinių, pusiau bananinių, dvispalvių, tokių dabar jau neparduoda. Jei pasitaiko laimingas maršrutas, dienos pabaigoje mergaitė stovi pasistiebusi prie ledų kiosko ir ilgai, kruopščiai renkasi savo porciją, o paskui lėtai žingsniuoja namo įkaitusiomis gatvėmis, virš kurių retkarčiais nusklendžia ovalus oro baliono šešėlis.

•

Vasarą mudvi su Agne dažnai vaikštinėjame liepų alėja paupy, šalia ligoninės. Kartais mergaitė atsineša saujelę ledinukų, įvyniotų į sidabrinius, čežančius popierėlius. Pasidaliname po lygiai – ji suvalgo saldainius, o man atitenka blizgūs, raštuoti popieriukai. Toliau beeidamos atrandame baltų akmenėlių, supiltų į krūvą po medžiu. Vėsūs palietus ranka ir žėri beveik kaip įvynioti ledinukai. Susitariame jų niekam nerodyti.

•

Netoli ligoninės, šviesiame beržyne, kūpso aukštuma, praminta Žiognagių kalva. Žiemą vaikai ten važinėjasi rogutėmis, o drėgnesnę vasarą pridygsta rusvų grybų, panašių į auseles. Atsivedu čionai Agnę, ir mes ilgai sėdime, pasiėmusios į rankas po beržo tošį. Kadangi mano šešiametė draugė dar nemoka skaityti, ant baltų žievės juostelių pieštukais braižome ne raides, o tik mums vienoms suprantamus ženklus, žyminčius jau ištirtas aplinkinio pasaulio vietoves. Aš netgi turiu nuosavą pievą, kurią vadinu „savo viduriu“. Ten auga liucernos, žydinčios geltonai ir dar tokia keista spalva, žalsvai violetine lyg žaibai naktį. Tikiu, kad kažkur tarp tos pievos žolių yra pasaulio vidurys.

Susitikimai

Mes susitiksime retai... Gal net kas trečią tik minutę...

A. K.

Norėčiau, kad pajustumei, kokį tolimą kelią reikia nueiti lig susitikimo, kiek porų batų reikia sunešioti ir kiek sykių nusikirpti plaukus, o pavasariais storose knygose paslėgti našlaičių žiedų, kol akimirkos pačios savaime susidėlioja į užbaigtą, žėruojantį vitražą – atrodo, taip ir turėjo būti. Kur pradingsta niūrios žiemos, sniego skonis burnoje, keistas vienatviškas namas rudens laukuose, visai kaip Ferdinando Ruščico „Tuštumoje“? Kol gyveni jo viduje, tarsi ant scenos su kartono dekoracijomis, negali išeiti už jų – išorėje dar nėra jokios žydinčios pienių pievos, pasišiaušusios jūros ar smėlėtų takų. Viduje gyvena ruduo, rūgštokas svarainių kvapas prieangyje ir šermukšnių uogos, pamerktos dubenyje vandens ant stalo. Primena rausvus ikrus, išimtus iš slidžių žuvų, sužvejotų upėje naktį. Moterys jas darinėja ir neša parduoti į miestelį žydams.

„Žiemą paupy taip vieniša, – prasitarė kaimo moteris. – Anei žmogaus, tik paukščiai beldžia į langą, o ir tie – už stiklo: kitapus nėra jokios žydinčios pievos...“

Ar įmanoma nusakyti susitikimo poistorę? Matau kaimo moteriškę, skrodžiančią žuvis prie apšarmojusio lango, didelis ir baisus mėnuo įspaustas naktinėje padangėje it dukatas purve, o ji žeria sidabrinius žvynus sau nuo prijuostės. Regiu ir didikę, stovinčią ties atmatų duobe su balto muslino suknele, išsiuvinėta vynuogių kekėmis; ji nusimauna nuo piršto auksinį žiedą ir išsiblaškiusi išmeta aukštyn į orą. Iš kažin kur atlekia būrys balandžių, švysteli baltumu ir vėl nusklendžia nežinomos karvelidės linkui. Moterys po susitikimų. Švystelėjusios ir užgesusios. Nenoriu būti panaši į jas.

– UGNĖ RAŽINSKAITĖ –

Laivų statykloje

►Atkelta iš p. 4

Prabėgus beveik dešimt minučių, daugiau, nei buvo planavęs, pasiekė kalvos viršūnę ir sustojo atsikvėpti. Dar kelias minutes jis turėjo pavažiuoti tiesiu keliu, o tada buvo nuolydis į kaimą, iki pat pagrindinės aikštės. Dabar Marijus pirmą kartą atsigręžė – pažvelgti į laivų statyklą, kuri atrodė juokingai maža, palyginti su ją supančia gamta. Statūs rifai, uolingos kalvos, apaugusios neperžengiamais samanynais, ir ryškiai spindinti jūra, supanti visą salą, kur tik žvelgė akis. Čia jis dar niekada nebuvo atėjęs pėsčiomis, nors kiekvieną rytą ir vakarą važiavo šia gatve autobusu, todėl tik dabar pastebėjo šį grožį, kurio neįmanoma nupasakoti. Marijų užliejo jausmas, kad pasielgė teisingai čia atėjęs.

Tvirtai spausdamas pedalus, lyg tik dabar būtų užsėdęs ant dviračio, vaikinas tęsė kelionę. Statyklos beveik nesimatė, nors tolumoje dar bolavo krano viršūnė. Marijui viduje kažkas spurdėjo labiau nei kada nors anksčiau, ir tik dabar jis prisiminė, kad kažkas šiandien kitaip, nei buvo įpratęs. Ant krano kablio kažkas kabojo. Didžiulė plokštė, naudojama laivų šonams sustiprinti, suposi saulėkaitoje, aukštai virš darbui skirtos aikštės. Prieš pabėgdamas į kaimą, Marijus pamiršo ją nuleisti ant laivo.

Sudrebėjęs jis išgirdo atvažiuojant mašiną. Staiga vaikiną sukaustė baimė, nors buvo įsitikinęs, kad niekas jo neseka. Per mažai laiko praėjo, kad jo būtų pasigedę – vis dar tęsėsi priešpiečių metas. Bet vis tiek jis pasitraukė nuo kelio ir nusisuko, tarytum galėtų likti nepastebėtas. Nemažindamas greičio automobilis praskriejo pro šalį, ir Marijų sustingdė mintis, kad jame sėdėjo direktorius. Tą pačią akimirką jis pagalvojo apie atostogas, kurių taip troško.

Kaimo aikštėje buvo daugybė vaikų, jie žaidė ant balto grindinio ir maudėsi prie kranto. Didesnieji šokinėjo nuo molo ir stengėsi atkreipti mergaičių dėmesį, kurios, stovėdamos ant aukštos krantinės, droviai dairėsi į juos. Kaip tik dabar iš uosto ruošėsi išplaukti elegantiškos jachtos, o baltomis rytinėmis suknelėmis vilkinčios turtingos damos iš aukšto stebėjo po truputį tolstantį paplūdimį. Jų laukė dar viena karšta ir nuobodi naktis, praleista jūreivių draugijoje. Vienintelėje aikštės viduryje esančioje kavinėje laiką leido turistai, o vietiniai jau sėdėjo pamėgtose aludėse, pasislėpusiose prie jūros.

Marijus kaip tik dabar pasiekė aikštę, pilnas jėgų, lyg nebūtų įveikęs ilgo kelio. Net ir skubėdamas, jis dar vieną ratą apsuko aplink prieplauką ir pasijuto laisvas kaip niekada. Nepaisydamas pasekmių, norėjo čia atvykti. Prisižadėjo, kad, pirmai progai pasitaikius, nusipirks dviratį ir kartu su mergina nuvažiuos maudytis kur nors, kur jie būtų tik vienudu. Važiavo jis lėtai, savo tikslo link, nes paskutinį kelio ruožą buvo įveikęs greičiau, nei tikėjosi, ir dabar turėjo kelias laisvas minutes. Vis dar galiu grįžti laiku, pagalvojo jis.

Dviratį atrėmęs į kampą, jis žengė tiesiai prie pirmos vitrinos, norėdamas apžiūrėti prekes ir, svarbiausia, kainas. Žinojo, kad nieko vertingo negali sau leisti – prieš kelias dienas buvo gavęs atlyginimą, bet prieš akis dar ilgas mėnuo, be to, reikėjo pasilikti smulkiųjų sumokėti šį vakarą už picą. Viskas, ką matė, jam atrodė įdomu ir neįprasta, juk dar niekada nebuvo pirkęs dovanos merginai, tad vien nuo tos minties jam buvo nejauku. Tiesą pasakius, Marijus nežinojo, ką geriausia būtų pirkti, kad per daug jos neįpareigotų arba kad nepasirodytų pernelyg taupus. Sidabro dirbiniai jį sužavėjo, jo akys visą laiką bėgiojo nuo dideliais pusbrangiais akmenimis papuoštų laivelių iki sidabrinių peilių laiškams. Tokių prabangių daiktų šiuo atveju pirkti nedera, pagalvojo Marijus. Aš niekada nesugebėsiu parašyti jai laiško, kuris būtų vertas to nuostabaus peilio. Sužavėjo jį ir didžiulė balta kriauklė, papuošta siaurais sidabro siūlais, bet jau kitą akimirką jis apsigalvojo, sakydamas sau, kad kriauklę merginai turi surasti pats. Galų gale Marijus apsisprendė nupirkti mažytį sidabrinį žiedelį su raudonu akmenuku, kuris labai priminė širdelę. Širdelė, pagalvojo, jai tikrai patiks.

Tvirtai apsisprendęs Marijus jau žengė prie durų, prieš tai apsidairydamas į visas puses, ar tik kas nemato – jam buvo nejauku, ypač kai perskrodė mintis, kad stovi aikštėje darbo metu. Bet durys neatsidarė. Dar kartą jis tvirtai paspaudė rankeną ir pro stiklą pažvelgė vidun. Buvo tuščia. Vieną akimirką Marijus jau norėjo įsilaužti vidun, bet susilaikė. Negalėjo sau leisti dar vienos kvailystės. Susitvardęs jis pažvelgė į lentelę, kabančią ant durų. Parduotuvėlė atidaroma tik dešimtą. Mėšlas, nusikeikė jis, nes tuo metu jau turėjo būti darbe. Jei dabar sugrįžčiau į statyklą, nepavėluočiau, bet vakare man būtų nejauku – ji tikrai nieko nesitiki, bet vis dėlto būtų gražu, jei ką nors jai padovanočiau.

Ir nieko nepaisydamas jis apsisprendė palaukti.

Pajutęs laiko naštą ant savo pečių, vaikinas tapo nekantrus. Perkeldamas kūno svorį nuo vienos kojos ant kitos, Marijus bandė dar kartą peržvelgti vitrinoje išrikiuotus sidabro dirbinius, nors negalėjo nei susikaupti, nei apmąstyti padėties, kurioje atsidūrė. Jis vis dar galėtų sugrįžti į statyklą, kur jautėsi saugus, bet pagalvojo, kad tada išduotų meilę. Todėl turi palaukti. Bet prie parduotuvės neiškentė daugiau nė minutės. Net nepagalvojęs, jis jau pasuko į priešais esančią kavinę. Buvo ištroškęs ir permirkęs prakaitu, įtampa irgi padarė savo. Neatitraukdamas akių nuo kitoje grįstos gatvės pusėje esančios vitrinos, kur puikavosi žiedas, kurį jis norėjo nupirkti, užsisakė alaus. Net ir negalėdamas žiedo įžvelgti, saugojo jį lyg savo. Alų jis išgėrė vienu mauku. Iki dešimtos buvo likusios kelios minutės – užtektinai, kad galėtų išgerti dar vieną bokalą, betgi reikėjo sugrįžti į statyklą ir užeiti pas direktorių, kuris tikrai pastebėtų, kad Marijus išgėręs, o jei dar sužinotų, kad buvo pabėgęs, tada vaikinas tikrai nebegalėtų tikėtis jokių atostogų, maža to, direktorius jį, ko gero, išsiųstų namo visam laikui.

Už kelių gatvių esančios koplyčios bokštelyje išmušė dešimtą. Tuo metu Marijus vis dar laukė paskatos, kuri išjudintų jį iš užliūliavusio sąstingio. Per kelias ilgas minutes, nežinodamas, ką daryti, jis ištuštino dar vieną bokalą alaus. Dabar vaikinas buvo nusiteikęs entuziastingai kaip niekada. Tvirtai apsisprendęs, grįsta gatve jis pasuko į parduotuvėlę, kurioje tarp daugybės kitų gražių daiktų slėpėsi jo žiedas. Durys buvo uždarytos, o viduje ramu. Atrodė, kad artimiausiu metu parduotuvėlė neatsidarys. Aukštai virš kaimo ir kažkur tarp siaurų gatvių aidėjo varpo gausmas. Marijus jau vėlavo, bet vis dar dairėsi gatvėje, vedančioje į statyklą, kur nebuvo nė gyvos dvasios, kitoje pusėje irgi nebuvo nė vieno žmogaus. Tada jis pasileido bėgti gatve žemyn, už kelių namų pasuko į siaurą praėjimą, iš kurio stačiais laipteliais buvo galima patekti į daugybę butų, o iš ten – į mažytę gatvelę, vedančią tiesiai į pagrindinę aikštę. Vaikai šokinėjo į jūrą, kavinė buvo tuščia, tik ant žemos betono užtvaros sėdėjo keli seniai ir gėrė alų. Už kampo stovėjo dviratis. Paėmęs jį, Marijus tuo pačiu keliu pasuko atgal į parduotuvėlę. Tai buvo ilgesnis ir paslaptingesnis kelias – juo daugiausia naudojosi vietiniai, ypač žiemą, kai stiprūs vėjo gūsiai pernešdavo jūros vandenį toli už molo. Marijus pasirinko šį kelią, kad pasislėptų nuo smalsių žvilgsnių ir – svarbiausia – pats nuo savęs. Tokio savęs jis dar nepažinojo, jo galva tvinksėjo, žvilgsnis buvo aptrauktas migla, matė jis neaiškiai, tačiau prieš save nuolat įsivaizdavo žiedą su raudonu akmenuku, kurį turėjo įsigyti bet kokia kaina. Marijus pastebėjo ant kelio gulintį kumščio dydžio akmenį ir įsidėjo jį į kišenę. Vaikinas ėjo vis sparčiau, dviratis barškėjo, o vaikų, kurie buvo priplaukę prie laiptelių, jis net nepastebėjo. Tvirtai apsisprendęs Marijus žengė iš aikštės ir užsėdo ant dviračio, o į dešinę ranką paėmė akmenį ir nė kiek nedvejodamas pasuko parduotuvėlės link. Kai buvo jau visai arti vitrinos, kuri spindėjo sidabru kaip niekada iki šiol, vaikinas iš visų jėgų metė į ją akmenį. Pasigirdo trenksmas ir dūžtančio stiklo džerškesys; šukės krito ant sidabro laivelių, laiškų peilių, brangių papuošalų ir juodu velvetu aptrauktos dėžės, kurioje spindėjo ir žiedas su raudonu akmenuku; šukės krito dar ilgai, lyg vasaros lietus ant įkaitusios gatvės.

O Marijus nuskriejo tolyn, lyg būtų įpratęs važiuoti dviračiu. Toli apačioje, iš gatvelės ir uždarų kiemelių pasigirdo vaikų klyksmas, garsesnis už dūžtančio stiklo garsą. Galbūt kokia nors švelni rankutė griebsis sidabro laivelių ir peilių laiškams, pagalvojo Marijus ir šyptelėjo, o man jūsų sidabro jau nebereikia.

Ant ilgos gervės, kuri kabojo ant jo keltuvo, toli apačioje, vidury statyklos jūroje, vis dar siūbavo vidurdienio saulėje spindinti metalo plokštė. Beprotiškai besileisdamas nuokalne žemyn, Marijus nepaleido jos iš akių. Jis jautė pergalės džiaugsmą. Lyg pirmą kartą būtų nugalėjęs savy glūdintį vaiką ir tapęs vyru, atsakingu už savo veiksmus.

Aplink tolumoje plytinčių tamsių salų kontūrus, prie kurių vėjas stūmė žvejų valteles, lėtai bangavo jūra.

Marijus žvelgė į ją meilės kupinu žvilgsniu.

Iš: Dušan Šarotar. Mrtvi kot. Ljubljana: Študentska založba, 2002
Vertė Kristina Tamulevičiūtė

Senieji viduramžių Europos asmenženkliai

Mūsų laikais įprasta naudotis parašu. Parašu patvirtinami dokumentai, sudaromos sutartys, suteikiamos garantijos, dalijami autografai ar tiesiog pasirašomi atvirukai. Asmens parašas tapo savotiška pasirašančiojo valios išraiška ir tam tikru jo tapatybės patvirtinimu, už parašo klastojimą ir neteisėtą panaudojimą baudžiama, nes jam yra suteiktos tam tikros teisinės galios ir įstatymo numatytas pripažinimas. Tačiau kokia grafinė simbolika buvo naudojama viduramžių Europoje, kai mums įprastų, visuotinai paplitusių parašų dar nebuvo, o ištaigingais tapatybę patvirtinančiais antspaudais ar monogramomis galėjo naudotis tik pripažintų aristokratų sluoksnis?

Vis dėlto kai kuriuose Vakarų ir Vidurio Europos regionuose tam tikrus daugiau ar mažiau sudėtingus asmenženklius turėjo ir mažiau kilmingi visuomenės atstovai: turtingesni miestiečiai ir prasigyvenę valstiečiai, pirkliai, nagingi amatininkai, cechų valdytojai, kiti svarbesnių to meto profesijų atstovai. Kai kada pačius paprasčiausius asmens simbolius (pavyzdžiui, kryželį, apskritimą, kelias įbrėžtas linijas) galėjo naudoti ir beveik jokios nuosavybės neturintys varguoliai. Visgi šiame rašinyje aptarsime ne pačius primityviausius, o grafiškai sudėtingesnius simbolius, kurie paprastai siejami su ne itin kilminga, bet ir ne pačia skurdžiausia visuomenės dalimi.

Vokiškai kalbančiuose kraštuose tokie ženklai buvo žinomi pavadinimais *hausmark* („giminės ženklas“, „namų ženklas“) arba *handgemal* (sunkiai verčiamas senovinis terminas, reikšmiškai siejamas su parašu (dokumente), žemės valda, giminės ženklu), Švedijoje – *bomärke*, Nyderlanduose – *huismerk*.

Tam tikru Vakarų ir Vidurio Europos istorijos laikotarpiu tapatybės ir nuosavybės žymenų naudojimas įgavo tokią įvairiapusę paskirtį, kad keliais žodžiais aprašyti visas jų funkcijas yra ganėtinai sudėtinga, tačiau pagrindinė visų šių senovinių ženklų paskirtis – savotiška asmens ar jo šeimos parašo analogija, skirta teisiniam ar paprotiniam savininko santykio su jo nuosavybe įtvirtinimui.

Panašūs pirmykščiai asmenženkliai ir nuosavybės simboliai aptinkami visuose pasaulio kampeliuose. Nesudėtingus ir lengvai atpažįstamus grafinius privačios nuosavybės ženklus naudojo mongolai (vadinamąsias tamgas) ir Šiaurės Amerikos indėnai, japonai ir Laplandijos samiai, tačiau Europoje, ypač germanų tautų gyvenamoje teritorijoje, šioji simbolika virto ištisa sistema, apibrėžiančia tapatybės patvirtinimo klausimus, paveldimumo teises, prekybos ir kitus santykius. Vokiečių teisės istorijos žinovai kėlė mintį, kad šiaurinėje ir centrinėje Europos dalyse nuosavybės ženklai galbūt atsirado dar iki susiformuojant germanų ir keltų etninėms grupėms. Tai yra tais žiliausiais laikais, kai

Senųjų vokiškų nuosavybės ženklų grupė. Iš Karlo Konrado Ruppelio knygos „Die Hausmarke“

iškilo būtinybė (pasitelkus simbolinę kalbą) apibrėžti privačią giminės ar genties nuosavybę, taip pat atsiradus pirmiesiems prekių mainams. Savaime suprantama, kad ankstyvuosiuose civilizacijos židiniuose Europos pietuose panaši simbolika užgimė ir vystėsi dar anksčiau.

Patys seniausi germanų asmenženkliai galėjo būti paprasti ir grafiškai nesudėtingi, tačiau vėliau jie vis sudėtingėja ir vėlyvaisiais viduramžiais sudaro įvairiausias laužtinių linijų, strėlių ir kryžių kombinacijas. Būta daug bandymų paaiškinti šių keistų ženklų kilmę: jie buvo siejami ir su archajiškomis ideogramomis, ir su senojo germanų raidyno – runų simboliais, ir su iškraipytais lotyniškais rašmenimis, o kartais tiesiog manyta, kad šie ženklai – sutartiniai tarp kaimynų ir vargu ar reikėtų ieškoti gilesnių jų prasmių. Kai kurie iš šių simbolių pasikartoja įvairiuose regionuose tarp visiškai negiminiškų žmonių, tačiau kitų forma yra būdinga tik vienai ar kitai vietovei.

Pabandykime atsekti šių simbolių evoliuciją ir aprašyti pagrindinius jų panaudojimo aspektus.

Pavyzdžiui, prakutęs laisvas valstietis kaip savo asmens ir nuosavybės ženklą pasirenka savotišką, skirtingą nuo kaimynų, grafinę laužtinių linijų kombinaciją, kuria žymi savo inventorių ir gyvulius ganykloje (šiuo atveju ženklas tampa įdagu). Šis asmens ženklas galėjo būti paišomas ant pirkios sijų, braižomas ant padargų, išdeginamas ant kito šeimai priklausančio turto. Tokiu būdu simbolis tarytum įtvirtina valstiečio teisę į savo nuosavybę ir gali padėti nustatyti kaltininką įvykus vagystei. Tačiau šiuo ženklu žymima ne tik nuosavybė – jis tampa ir savotišku parašu prekybinėse sutartyse bei teismo bylose. Kai kada atskirų vietos giminių ženklai buvo raižomi ant medinių lentelių ir metant burtus paskirstomas visai bendruomenei priklausantis turtas.

Vokiečių teisininkas ir senųjų asmenženklių tyrinėtojas Karlas Gustavas Homeyeris (1795–1874) aprašo dinastinius ženklo paveldėjimo niuansus, kurie tikriausiai susiformavo vėliau. Paprastai po tėvo mirties vyriausiasis sūnus paveldėdavo nepakitusį tėvo ženklą, o jaunesnieji sūnūs prie tėvo ženklo turėdavo pridėti kokią nors nežymią detalę (skersinį brūkšnelį ar pan.), nes savaime tapdavo naujo, kiek pakitusio ženklo dinastijos pradininkais. Taip pirminis giminės ženklas per vyriausiųjų sūnų paveldėjimo teisę keliavo nepakitęs, o jaunesniųjų sūnų ženklai, nors ir išlaikę panašumą į tėvo ar senelio ženklą, nuolat kisdavo. Pagal senuosius germanų papročius, turėti asmens ženklą galėjo tik atskirai gyvenančios laisvos šeimos arba vadinamojo „atskiro kiemo“ galva. Jis atstovaudavo šeimos ar giminės interesams, todėl savas ženklas liudijo ir jo statusą šeimoje bei tarp kaimynų. Šeimos vyresnysis prekiavo, bylinėjosi ir tarėsi su kaimynais visos šeimos vardu. Ilgainiui persikėlę į miestus valstiečiai atsinešė ir savus giminių ženklus, o kai kada kūrė naujus. Iniciatyvesnieji tapo gerais amatininkais ir pirkliais, todėl savais ženklais pradėjo žymėti gaminius ir prekes. Šiuo atveju giminės ženklas tapo nelyginant grafiškai išreikštu kokybės garantu, o už neteisėtą jo panaudojimą ar suklastojimą buvo be gailesčio baudžiama.

Johnas Foley pasaulinį populiarumą pelniusioje „Ženklų ir simbolių enciklopedijoje“ teigė, kad vadinamieji pirklių ženklai – tai Europoje nuo XIII a. pradžios iki XVI a. pabaigos naudoti simboliai, kurie paplito Baltijos jūros pakrantėse ir Reino žemupyje. Pradžioje nesudėtingais, bet laikui bėgant vis įmantresniais ženklais buvo žymimos prekės ir maišai, kuriais tos prekės buvo gabenamos. Prekybinės Hanzos sąjungos pirklių ženklai liudijo nuosavybės teisę į savininko simboliu žymėtas prekes. Anglijos 1353 m. įstatymas skelbė, kad savininkas gali atgauti prarastas prekes ar gauti kompensaciją už jas pateikęs ženklus, atitinkančius simbolius ant prekių. Maždaug nuo XVI a. pirklių žymenys pradėti naudoti vis rečiau, nes visą prekybą ėmė kontroliuoti kelios stambios korporacijos, išradusios kiek kitokią prekių ženklinimo sistema.

Viduramžių amatininkų simboliais buvo žymimi daugelis gaminių: ginklai, statinės, juvelyriniai dirbiniai. Amatininkų cecho įkūrėjo ženklas ilgainiui galėjo tapti viso cecho ženklu. Aptinkama liudijimų, kad kai kur įvairių kepyklų simboliais buvo ženklinami net ką tik iškeptos duonos kepalai. Neįprastus iš senųjų asmenženklių išsivysčiusius kokybės ženklus plačiai naudojo akmentašiai ir plytų gamintojai, savus simbolius jie iškaldavo ant statulų, kolonų ar jais žymėjo į statybvietę pristatomų plytų partijas. Taigi, tam tikra prasme senuosius gamintojų ženklus galima pavadinti mums įprastų firmų bei bendrovių logotipų prototipais.

Pagaliau asmenženkliai galėjo būti naudojami ir dar vienam tikslui – kaip riboženkliais. Ant paribio akmenų ir stulpų dažnai būdavo iškalami kaimynų valdų ribas žymintys simboliai. Dažniausiai tokie žymėti akmenys stūksodavo pakelėse, kur vyko didesnis žmonių judėjimas.

Kai kuriuose Europos regionuose sudėtingi laužtiniai asmenženkliai taip paplito, kad jais pradėti puošti turtingesnių miestiečių namai, antkapiniai paminklai, bažnyčių altoriai ir suolai. Ilgainiui kai kurie linijiniai simboliai atsidūrė kai kurių giminių ir miestų herbuose, tačiau čia svarbu pabrėžti, kad senasis tapatybės ir nuosavybės simbolis jokiais būdais nėra pagal visas heraldikos taisykles sudaryto herbo pakaitalas. Asmenženklio turėjimas toli gražu ne visuomet liudijo aukštą individo kilmę – savu herbu dažniausiai galėjo pasigirti riterijos atstovai ar jų palikuonys, o asmenženkliai buvo paplitę ir tarp nekilmingų, tačiau visuomenėje iškilusių bei įtakingų žmonių. Jei už tam tikrus nuopelnus atskirai giminei būdavo suteikiamas titulas, ankstyvasis jos ženklas būdavo perkeliamas į suteikto herbo vidurį. Kai kurios giminės reprezentacijos tikslais naudojo tiek giminės herbą, tiek senąjį asmenženklį.

Nors nuosavybės simboliai atliko daug funkcijų, grafiškai įvairios paskirties žymenys nedaug skyrėsi vienas nuo kito: ar tai būtų pirklių ženklai, ar valdų žymėjimo, giminių ar amatininkų simboliai. Daugeliu atvejų kombinuotų linijų ženklai yra sudaryti iš pagrindinio vertikalaus brūkšnio (viršus – vadinamoji „galva“, apačia – „koja“) ir šoninių, „antraeilių“ elementų („priekinė“ ir „užpakalinė“ pozicijos). Neretai šie simboliai atrodė kaip tam tikras galvosūkis, todėl kildavo daug spėlionių dėl tariamų tikrųjų jų prasmių. Kai kurie šiuose ženkluose įžvelgia paslėptas, tarpusavyje sujungtas runas (germaniškajame areale „pagoniškos“ runos kartu su lotynų abėcėlės raidėmis buvo naudojamos iki XIV–XV a., kai kur ir dar vėliau), kituose matomos lotyniškos raidės, tikėtina, – savininkų vardų inicialai, dažnai aptinkami kryžiai, rombai, apskritimai, netgi svastikos ir kiti panašūs motyvai.

Asmenženklių naudojimas sunyko kartu su neregėtą postūmį jiems vystytis davusia feodaline sistema, tačiau, pasak vokiečių kultūros istoriko ir etnografo Wilhelmo Riehlio (1823–1897), „nėra puikesnio pavyzdžio, liudijančio pirminį šeimos ir jos namų ryšį, už šiuos ženklus“.

– VITALIJUS MICHALOVSKIS –

MUMS RAŠO

Kuo Gražulis skirias nuo žvirblio

Neužtenka pasakyt, kad taip yra, ir nutaisius atitinkamą veido išraišką skėstelt rankom. Lieka neaišku – tai yra gerai ar blogai, teisinga ar neteisinga. Ir dėl to viskas komplikuojas ir kelia daug nepatogumo aplinkiniams. Nes reikia surast moralę visur, net ir tokioj vietoj kaip sėdynė. Tuo mes skiriamės nuo žvirblių. Tai kas, kad jie nešas plakatus su vaivorykštėm ir širdim. Juk vis tiek viskas baigias lovoj. Taip yra. Taip mums sako amžinų tiesų žinotojai ir religija. O ir kas gali geriau žinot apie miegamąjį.

Verta ar neverta užtarti Sodomą, klausia autorius (-ė) („Š. A.“, VII.26). Aš irgi. Ar kas nors bent jau skaitėt tą knygą? Bibliją? O tie, kurie skaitė, matyt, kaip visad, pusiau užsimerkę. Nes kai reikia ką nors nušaut, visad primerki akį, kad netrukdytų, kas aplinkui. Pateikiu čia ir dabar, taip sakant, *ne otchodia ot kassy*, kad nebūtų nesusipratimų: „Maldauju, mano broliai, nesielkite nedorai! Žiūrėkite, aš turiu dvi dukteris, kurios dar nėra pažinusios vyro. Leiskite man jas jums atvesti, darykite su jomis, kas jums patinka, tik nedarykite nieko aniems vyrams“ (Pr 19, 7–8). Ar jūs manot – Biblijos dievas rankom už galvos susiėmė išgirdęs tokį pasiūlymą? Nieko panašaus. Net nemirktelėjo. Lyg nebūtų išgirdęs. Nes nepalyginti svarbiau yra stebėt, ką du suaugę žmonės veikia miegamajam, negu vaikų tvirkinimas. Iš tikro tai sena ir rafinuota pramoga atitinkamuose sluoksniuose. A, teisybė, vaikų tvirkinimas irgi.

Tai kurie čia labiau save tenkino „Baltic Pride“ parado metu iškreiptu būdu? Ar tie, kur padargas užpakaly, ar tie, kur smegenyse? Man įdomus dar vienas fenomenas: tie, kuriems nebuvo vietos okupuotoj Lietuvoj, kurie dėl vienų ar kitų priežasčių buvo persekiojami, dabar yra pirmose persekiotojų eilėse. Ar čia toks vėlyvas noras atsigriebt puolant silpnesnius, taip sakant, ar čia noras bet kokia kaina ir toliau būt auka? Klausimas retorinis.

Žinot ką, man Pilėnai šiuo atveju skamba kur kas patraukliau. Ten mūsiškiai gynės nuo jūsiškių su biblijom po pažastim. Neišmetė nė vieno už tvoros.

– ROLANDAS KAUŠAS –

P. S. Beje, skubu užpatentuot: jau įkurta Sėdynės partija. Ji turėtų suvienyti visus beieškančius išminties, tiesos it trąšos. Vujaristai ir vaikučių mylėtojai, idant sutrumpėtų procesas, partijon registruojasi artimiausiame policijos poskyryje.

Mes visi senstame

Tarp aštuntos ir devintos ryto autobusu riedėjau iš naktinės pamainos namo. Palengva švito ir netrukus ties kai kuriais posūkiais išvysdavau šmėkštelintį saulės rutulį – akimirką jis mane apakindavo. Autobusas buvo senas, tokių mieste belikęs vienas kitas, jo riaumojimas buvo nepakenčiamas. Padėties nelengvino ir iš vairuotojo kabinos sklindanti rusiška muzika. Buvau įsistebeilijęs į sulopytą it Frankenšteino eksperimentas sėdynę, kai į ją įgriuvo pakriošęs seniokas. Jo poilgius plaukus dengė ruda beretė, jis buvo apsivilkęs žalią pūkinę striukę ir kaip daugelis tokio amžiaus vyrų mūvėjo kostiumines kelnes, avėjo, rodos, jau šimtą metų nešiotus, bet vis dar nenudėvėtus juodus batelius. Sėdėjo suglaudęs kelius, ant jų pasidėjęs ir rankomis apsivijęs pintinėlę, pilną obuolių ir įvairiausių daržovių. Paprastas pensinio amžiaus vyras, ankstų rytą keliaujantis iš turgaus namo. Tokių čia sėdėjo ne vienas. Tik šis buvo ne toks tvarkingas kaip kiti, kelias dienas nesiskutęs, striukė buvo išmarginta neaiškiomis dėmėmis, o bateliai nuo purvo rodės labiau rudi nei juodi. Seniokas spoksojo pro langą ir raukė vešlius, žilus antakius, lyg tai, ką mato, būtų pasišlykštėtina. Išsitiesiau ir patraukiau kojas, kad jo nepaliesčiau, nes rodės, kad mano prisilietimas jam būtų visai nepakeliamas. „Ūjė ūjė, ja liubliu tebia, ūjė ūjė, ja chočiu tebia“, – sklido iš kabinos, o aš žiūrėjau pro langą ir bandžiau išsiaiškinti, ko tas seniokas taip raukosi. Nebuvo ką ten aiškintis – visur prekybos centrų vitrinos ir krūvos žmonių, kliūvančių ir besipainiojančių vienas kitam po kojų, ką tik pabudusių ir besistengiančių nepavėluoti į darbus, kostinčių nuo pirmų cigarečių dūmų ir absoliučiai nieko negalvojančių. Vėl pažiūrėjau į senioką. Gal būti susiraukusiam normali jo veido išraiška? Gal jis tiesiog toks gimė? Jo lūpos prasižiojo ir sukrutėjo, jis kažką murmėjo. Per „ūjė ūjė“ ir šimtametį autobuso variklį nieko neįstengiau suprasti. Seniokas lūpas krutino vis aktyviau ir aktyviau. Rodos, jis dainavo. Dar labiau įtempiau ausis. Autobusas įsuko į ilgą, tiesią gatvę, variklis burzgė kiek tolygiau ir ramiau, o radijas tuo momentu buvo nutilęs. Išgirdau motyvą. Akimirką galėjau prisiekti, kad seniokas dainuoja „Search and Destroy“, išgirdau: „Honey gotta help me please, somebody gotta save my soul“, net šyptelėjau, bet netrukus kabinoje užkaukė nauja, nuo praeitos beveik niekuo nesiskirianti daina, „liubliuuuuuuu“, variklis vėl įsisiautėjo ir aš nurimau. Pirma, labai retas atvejis, kad posovietinis sukriošęs diedelis mokėtų anglų kalbą, antra, po galais, jau kam kam, bet tik ne seniems lietuvių pirdžiams dainuoti „Stooges“ dainas. Jie net gyvenime tokių dalykų negirdėję, o jei ir išgirstų, išvadintų šėtono apsireiškimu, pradėtų žegnotis ir kalbėti poterius. Puikiai pamenu, kaip mano senelis dainuodavo „Hiperbolės“ dainas, bet „Stooges“ visai kitas reikalas... Žodžiu, greitai nuvijau savo valiūkišką šypsenėlę supratęs, kad tai tik mano fantazijos vaisius. Nuostabu, nuo šiol fantazuoju ir ausimis! Senelis turbūt buvo tik dar vienas nukvakėlis. O žiopčiojo jis visą kelią, kol man reikėjo išlipti. Išlipęs pamačiau, kad jis sliūkina iš paskos. Įsukau į žvyrkelį, senukas taip pat įsuko, įsukau į kitą, jis taip pat. Negi jis mane seka? Specialiai sulėtinau žingsnį ir senukas mane pralenkė. Be reikalo būgštavau, kokio velnio kažkokiam seniokui mane sekti? Nebent jis būtų išprotėjęs maniakas, savo aukas išsirenkantis senuose autobusuose ir paskui užkapojantis kirviu, kurį slepia pintinėje po agurkais ir obuoliais. Žingsniavau toliau. Jis ėjo būtent ten, kur reikėjo ir man. Po velnių, tai dabar jau aš jį seku? Jis netgi įėjo pro tuos pačius vartus, pro kuriuos eiti reikia ir man, o už jų dešinėje mano namas, kairėje kaimyno. Gal jis koks kaimyno draugužis? Seniokas stovėjo tarp dviejų namų ir dairėsi. Aš priėjau prie savo durų, atrakinau jas ir įžengiau į koridorių. Mane pasitiko šunys, tie kvaileliai kiekvieną kartą džiaugiasi taip, lyg būčiau grįžęs ne iš darbo, o iš fronto. Nusliūkinau į virtuvę, norėjau pasigaminti lengvus pusryčius. Atitraukiau žaluzes ir už lango pamačiau šmėkštelint beretę. Vis dėlto jis maniakas. Apsiaviau batus ir išėjau į kiemą pasitikti savo likimo. Seniokas tiesiog žiūrėjo į tolį, lėtai lingavo ir valgė obuolį.

– Laba diena, – mandagiai pasisveikinau – su psichiniais geriau elgtis maloniai.

– Laba, – atsisuko jis.

– Kuo jūs vardu? – šito paklausiau tik todėl, kad buvau mažumėlę sutrikęs ir neturėjau supratimo, ką jam iš viso sakyti ir kaip jį išprašyti iš savo kiemo.

– Karolis, – atsakė seniokas.

– Kaip ir mano, – nustebau kaip koks apsisnargliavęs mokyklinukas, sužinojęs, kad klasėje turi bendravardį. – Malonu susipažinti.

– Gal obuolio? – jis atkišo man savo pintinę.

– Ne, dėkui, nemėgstu obuolių, – atsisakiau.

– Žinau, kad nemėgsti, aš taip pat nemėgstu, bet sveika, vitaminai, – seniokas nusišypsojo ir parodė dantis, kuriems vitaminai jau tikrai nebepadės.

„Žinau, kad nemėgsti“, – kaip tai suprasti? Kodėl jis šneka taip, lyg mane pažinotų?

– Ar galiu paklausti, ką jūs čia veikiate? – kilstelėjau antakį.

– Tiesiog stoviniuoju prie savo namų, – toliau ramiai lingavo seniokas.

– Jūs kažkur netoliese gyvenot? – pasiteiravau.

– Šitame name, – pasuko galvą į namo pusę.

– Bet juk...

– Taip taip, be tavo senelio ir tavo tėvų, čia daugiau niekas nėra gyvenęs. Vis dar bandai rašyti?

– Na taip... – šis senis nemažai žinojo, matyt, profas, turbūt sekė mane ne vieną savaitę ar net mėnesį. Greičiausiai aukas renkasi labai skrupulingai. Gal jam priminiau vaikystėje jį išnaudojusį vyrą ar dar kokį velnią. Visai nesmagu būtų sužinoti, kad esu panašus į vaikų prievartautoją. Visada mąstau apie blogiausia, gal jis tiesiog keistas, vienišas diedelis, išėjęs į pensiją, neturintis ką veikti ir tokiu būdu mėginantis su kuo nors pabendrauti.

– Kas jūs? – toliau tęsiau pokalbį.

– Aš esu tu, – atkirto.

Nors kiek buvau teisus, jis tikrai keistas.

– Hm.. Kaip suprasti? – pasidomėjau.

Nieko neatsakęs seniokas išsitraukė piniginę, išėmė iš jos pasą ir padavė man. Neslėpsiu, kad jame pamatęs savo vardą ir pavardę, gimimo datą ir senioko nuotrauką, kurioje plaukus buvo susilaižęs atgal, gerokai nustebau. Išduotas 2054 metais, galioja iki 2065-ųjų. Pažvelgiau į senį, nors per raukšles įžiūrėti buvo sunku, bet atpažinau randą antakyje, kokį turėjau ir pats, akys skaisčiai mėlynos, kaip ir mano.

– Kažkokia nesąmonė, – pralemenau sutrikęs.

– Ir aš taip manau, – atsakė seniokas.

– Kaip suprasti? – aišku, kad norėjau išgirsti kokį nors paaiškinimą.

– Aš pats ką tik visa tai suvokiau, jau autobuse dingtelėjo mintis, kad prieš mane sėdintis jaunuolis itin panašus į mane jaunystėje, net sentimentai sukilo. Bet paaiškėjo, kad viskas dar rimčiau, – jis kalbėjo ramiai. Daug mėšlo matęs senukas, ši kelionė laiku jam turbūt buvo tas pats, kas sėdėti kine ir kramtyti spragėsius.

– Bet kaip tai suprasti?! – riktelėjau praradęs savitvardą.

– Nežinau. Kvantinės mechanikos pokštas, stebuklas arba haliucinacija. O gal per daug suki galvą dėl gyvenimo ir laiko. Arba aš jau tiek susenau, kad beliko gyventi tik praeitimi... Beje, gal turi parūkyti?

– Cigarečių?

– Ne, puikiai žinai, apie ką aš...

Kaip tik tuo metu turėjau neblogos, afrikietiškos. Galvoje žaibiškai pradėjo kilti daugybė klausimų, kurių norėjau paklausti senojo savęs. Greit įsmukau į namą, nė nenusiavęs batų užlipau į viršų, pasiėmiau maišelį ir akimirksniu grįžau. Seniokas buvo dingęs. Kelis kartus apėjau savo ir kaimyno namą, šūkavau, tačiau niekas neatsakė. Vaikščiodamas ratais ir šūkalodamas savo vardą iš šalies greičiausiai atrodžiau keistokai. Galiausiai pavyko rasti tik obuolio graužtuką. Grįžau į vidų, pasigaminau lengvus pusryčius ir gerai prisikimšau pypkutę.

– KAROLIS ŽUKAS –

Porcelianas

Anė buvo paguldyta už senovinės močiutės indaujos, kuri didelį kambarį su išsišovusia krosnimi skyrė perpus. Lovūgalis buvo plačiai įsirėmęs į indaujos nugarą ir jungė ją su vakarine namo siena, į kurią dabar ir bandė susigerti vėsaus vakaro splinas. Anė išsileido plaukus, lyg netyčia brūkštelėjo ranka per krūtis ir išlaisvino jas nakties miegui. Minkšti žąsų plunksnų patalai apgaubė jos kūną lyg sapnų debesys, o indauja lyg postamentas riogsojo jai prieš akis – tik išvirkščiąja puse. Gruoblėtas, kinivarpų išėstas kietmedis skleidė senovės kvapą, o kitoje – gerojoje pusėje siūbavo kadaise įvairiausių uogų gėrimais besidžiaugę arbatiniai. Vieni dar Antrojo pasaulinio karo metais išnešti iš žydų namų, kiti – nuskelti girtuoklio vyro palaidų rankų, visi skirtingi. Baltas porcelianinis arbatinis su gležnomis gėlių sagutėmis turbūt nenaudojamas jau kokius penkiasdešimt metų, bet vis tiek atlaikys naktinius Anės pėdų pasispardymus, nors jos pėdos ir priminė tik drugio sparnų pakraštėlius. Lengvos, šiek tiek drėgnos ir baltos pėdos, kiek didokos – 40 numeris visada priversdavo ją gėdytis stovint prieš šeštadieninio turgaus spurgomis ir kava su brendžiu tvoskiančias moteris. Itin dažnas jų atsakymas būdavo: ne, liko tik 37 numeris, o gal į 39 pabandytumėt, turiu šaukštą, gal tikrai įkištumėt. Įkiščiau, jei būtų nukapoti mano kojų pirštai, – mintyse gurguliuodavo iš pykčio Anė, – ir kokių velnių ta koja tokia didelė. Gal reikėtų klaust tėvo, kurio ji niekada nematė... Gal... Tuomet ji atsigręždavo į motiną susirūpinusiu veidu ir, nusišypsojusi taip, lyg po turgų staiga būtų ėmę skraidyt šikšnosparniai, pasakydavo: mam, mane jau viskas užkniso, varom namo. Vokiškomis rankomis sumūryto raudonplyčio pastato vaizdai šmėsteldavo už automobilio lango grįžtant namo – deja, be batų. „Kitą kartą važiuosim į Kauną, o ne į Jurbarką“, – sumurmėdavo mama. „Gerai“, – atsakydavo Anė ir stumtelėdavo akinius prie pat antakių, kad tik geriau matytų senesnių pastatų kerplėšas. Jie ją traukė labiau nei gražieji batai, kurie pasirodė per maži. Štai svirnas, dar kvepiantis praeitimi, didelis ir erdvus lyg milžino kurpės, kurias ji galėtų matuotis ir matuotis. Štai benamis katinas – svirno savininkas ir Prometėjas, Hefaistionas ar dar dievai žino kas. Čia Anė pirmą kartą atsikosėjo krauju. Tai įvyko, kai ji buvo dešimties. Tąkart jos draugė Liucė tiesiog paspruko kaip pabaidytas kiškis, ir Anė liko stovėti viena kmynų ir dilgėlių saloj su raudonu lašu delne. O iš tikrųjų ji nusičiaudėjo taip stipriai, kad net teko užsiimti už tarpkojo, kur pro baltas trumpikes sunkėsi pirmasis moterystės prakeiksmas. Atitraukusi ranką ji pamanė, kad numirs šių žolynų ir svirno akivaizdoje. Ir tai nebūtų buvęs pats blogiausias variantas. Tuo tarpu Liucė skuodė pagrindine gatve ir ties iščiustyta veterinaro sodyba pasuko į dešinę senųjų kapinaičių link. Ten ant kiekvieno antkapio sėdėjo po beskaitančią mirtį ir, aišku, jos Liucę pastebėjo, tačiau Proustas buvęs toks nuobodus, kad jas apėmęs tik snaudulys, o ne noras gaudyti kvailučius vaikus. Liucė šnopavo savo porėta nosimi, ir jos gelsvai rusvi saulėje nudegę plaukai plaikstėsi aplink galvą kaip bičių spiečius. Už senųjų kapinaičių ji pasuko kairėn, kur pamačiusi baltą tvorą atsidūrė namuose. Kraujo lašo siaubas buvo pamirštas tą pačią akimirką, kai jai buvo patiekta manų košė su įspaustomis šviežiomis gervuogėmis. Vakarienę jai pagaminusi senyvo amžiaus moteris buvo Anės močiutės draugė, kuri šią indaują, dabar glostančią jos 40 dydžio pėdas, ir perleidusi už pusę kainos šeimos sunkmečiu.

Anė atsiduso.

Durys sugergždė, ir ji išgirdo, kaip mama nematomais ir negirdimais žingsniais (jų niekad nebuvo įmanoma išgirst, todėl ji niekad ir nedrįso paliesti savęs, bijodama, kad mama ją netikėtai užklups) atėjo užgesinti stalinės lempos. Spragt. Šiušt. Užvertė Kventino dvilapį veidą. Norėčiau būt kaip Faulkneris, – mintijo Anė, – ne, o gal geriau kaip Beckettas. Mama, šiek tiek patyrinėjusi stalą, ant kurio stovėjo ir taurelė su likeriu, išėjo taip pat tyliai kaip ir atėjusi, o Anė, vos durims užsivėrus, ištiesė ranką ir tamsoje lyg koks kambarinis žalčiukas išlaižė ne tik skystąjį, bet ir dvasinį taurelės turinį. Dvasingas skystis tik dvasingoms senmergėms, – pamanė ji, nors iki senmergystės jai dar kaip pupa lipti iki dangaus. Indaujos užraktas spragtelėjo 4 valandą ryto. Arbatiniai išsirikiavo ant stalo ir šoktelėję nuo krašto pakibo paeiliui virš jos kūno. Jie pylė arbatą: dainuojančią mėtinę, žemuogių su rasos skoniu, mėnulio šaknų su katinų pusbalsiais ir dar svirno kvapo su kraujo dėmelėmis... Regis, žąsys, įkalintos pataluose, nurimo ir pagaliau per tiek laiko jų troškulys buvo numalšintas. Anės pėdos susitraukė iki 37 numerio. Čia darome pauzę. Mat Anės niekada nebuvo, o toji mergaitė, kurią ji susapnavo, iš tikrųjų egzistavo. Turėkite ją, šešerių metų žydaitę, be šūvio į galvą, paimtą už kojų ir trenktą į medį ne vokiečio – lietuvio, beje, kuris girtas išpasakojo šią pasakaitę prie svirno geriant „Žigulinį“ alų. Turėkite ją – to žydiško porceliano davėją – mažąją princesę, mirusią ir neišgelbėtą, apipasakotą jos motinos broliui perkant kiaušinius Kauno turgavietėj prie stoties iš Anės močiutės.

Anė lovoje kvėpteli. Miegas išsibaido. Pasmerktasis be kaltės arbatinis pasvyra 30 laipsnių kampu ir pripildo kūno kraujagysles žydiško porceliano. Jis stingsta ir kalkėja, kraujas susimaišo. Anė išbumba: *Warum*. Tą pat akimirką kažkur prie Nemuno, senojo kelto vietoje, brūzgynuose, tarp uodų ir vapsvų, tyloje, susipynusioje su akmeniu ir vandeniu, ant kapo nukrenta ką tik nubudusio vėjo išblaškytas medžio lapelis. Rytas.

– EDITA PUSKUNIGYTĖ –

ŠIAURĖS KATINAI

Oscaro Wilde'o klausimynas

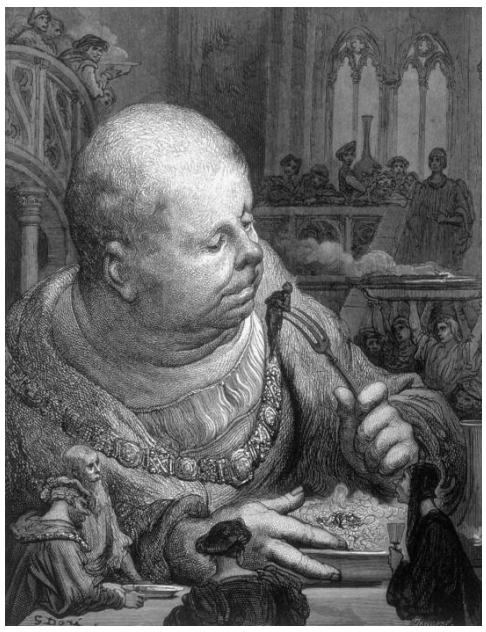

Gustave Doré. Gargantiua. 1873

Leonido Donskio 2013 07 23 užpildyta anketa

Spalva? Mėlyna.
Gėlė? Rožė.
Medis? Ąžuolas.
Gamtos objektas? Jūra.
Metų laikas? Ruduo.
Kvapas? Magnolijos.
Brangakmenis? Nefritas.
Vardai, vyriškas ir moteriškas? Aleksandras, Simona.
Dailininkai? Janas van Eyckas, Rogieras van der Weydenas, Hansas Memlingas, Masaccio, Fra Angelico, Piero della Francesca, Antonello da Messina, Leonardo da Vinci, Tiziano, Caravaggio, Peteris Paulis Rubensas, Anthony van Dyckas, Rembrandtas, Fransas Halsas, Janas Vermeeris, Gabrielis Metsu, Vincentas van Goghas, Chaimas Soutine'as, Amedeo Modigliani.
Muzikantai? Apsiribosiu kompozitoriais ir pianistais, nes sąrašas būtų pernelyg ilgas. Kompozitoriai: Johannas Sebastianas Bachas, Wolfgangas Amadeus Mozartas, Ludwigas van Beethovenas, Johannesas Brahmsas, Dmitrijus Šostakovičius, Sergejus Prokofjevas. Atlikėjai: Vladimiras Horowitzas, Emilis Gilelsas, Danielis Barenboimas, Jevgenijus Kisinas, Keithas Jarrettas, Chickas Corea.
Skulptūra? Michelangelo, Constantinas Brâncuşi, Edgaras Degas, Jacques'as Lipchitzas.
Poetai? Poetės? Dante, François Villonas, Williamas Shakespeare'as, Charles'is Baudelaire'as, Aleksandras Puškinas, Michailas Lermontovas, Osipas Mandelštamas, Paulis Celanas, Arsenijus Tarkovskis, Sigitas Geda, Simonas Mundy, Ana Achmatova, Marina Cvetajeva, Bela Achmadulina.
Prozos autoriai? Miguelis de Cervantesas, Jonathanas Swiftas, Voltaire'as, Alainas-René Lesage'as, Victoras Hugo, Honoré de Balzacas, Stendhalis, Fiodoras Dostojevskis, Antonas Čechovas, Michailas Bulgakovas, Jevgenijus Zamiatinas, Michailas Zoščenka, Isaacas Bashevis Singeris, Milanas Kundera.
Romanų veikėjas? Don Kichotas.
Kurioje epochoje rinktumėtės gyventi? XV amžiaus Gente, Briugėje arba Florencijoje; arba XVII amžiaus Amsterdame (neprotestuočiau ir prieš tos epochos Leideną, Delftą ir Harlemą).
Kur norėtumėte gyventi? Jei negalėčiau gyventi Lietuvoje, norėčiau gyventi Flandrijoje arba Italijoje. Miestai: Gentas arba Florencija.
Didžiausias malonumas? Skaityti senas mylimas knygas ir klausytis barokinės muzikos.
Kokiu vyrišku bruožu labiausiai žavitės? Jei jis vyriškas – išdidumu, t. y. nesilankstymu niekam ir žodžio laikymusi.
Kokiu moterišku bruožu labiausiai žavitės? Ne vienkartiniu, o giluminiu altruizmu – t. y. egzistencine artimo žmogaus globa, kuria moterys toli pranoksta vyrus.
Kokio abiejų bruožo labiausiai neapkenčiate? Manipuliatyvumo.
Jei ne savimi, tai kuo būtumėte? Meno istoriku. Jei ne mano rytų europiečio patirtis, Vakaruose gyvendamas toks ir būčiau tapęs.
Kas Jums yra kančia? Nuobodūs ir beprasmiški posėdžiai, taip pat absurdiškos ataskaitos ir biurokratiniai ritualai.
Žaviausi pasaulio žodžiai? Meilė ir draugystė.
Liūdniausi žodžiai? Nereikalingumas ir vienišumas.

Ernesto Parulskio 2013 08 02 užpildyta anketa

Spalva? Visos šešios grynos spalvos.
Gėlė ir medis? Magnolija. Tiksliau, ta magnolijų rūšis, kuri labai panaši į medį su gėlėmis.
Gamtos objektas? Parkas. O dar labiau – parkų planai.
Metų laikas? Vasara.
Kvapas? Grybų, jau paruoštų valgyti.
Brangakmenis? Joks, turbūt. Beveik visuose man patikusiuose juvelyriniuose dirbiniuose brangakmenių nėra arba jie smarkiai paslėpti.
Dailininkai? Kiekvienais metais jų vis daugiau, ir nė vieno neatsisakau, todėl koncentruoto sąrašo pateikti negaliu. Bet kartais iš naujo atrandu senus favoritus. Štai šią vasarą džiugiai laukiu kiekvienos nuotraukos, kurią savo „Facebook" juostoje paskelbia Remigijus Pačėsa.
Muzikantai? Kvartetas „The Modern Jazz Quartet" ir jo vibrafonistas Miltas Jacksonas.
Skulptūra? Kaip patiko, taip ir tebepatinka Mindaugo Navako „Kablys". O ideologiškai svarbiausia, tęstinė Lietuvos skulptūra yra Vlado Urbanavičiaus „Krantinės arka".
Poetai? Poetės? Tomas Venclova.
Prozos autoriai? Prozoje pirmenybę teikiu beletristikai. Ir nekantriausiai laukiu naujų Umberto Eco, Iaino Pearso, P. D. James, Leonido Juzefovičiaus romanų.
Romanų veikėjas? Puaro, Marlou, Dalglišas ir kiti detektyvai, kurių kūrėjai neverčia juos gyventi ypatingai klampaus asmeninio gyvenimo.
Kurioje epochoje rinktumėtės gyventi? Dabartinėje.
Kur norėtumėte gyventi? Išskyrus Vilnių? Gerai jaučiuosi XIX a. vidurio–XX a. vidurio pramoniniuose miestuose, tad rinkčiausi Lodzę, Gdynę, Glazgą, Klaipėdą.
Didžiausias malonumas? Malonumas yra kelių komponentų derinys, vieno išskirti negalima. O didžiausi malonumai yra net ne komponentų deriniai, o jų kompleksai.
Kokiu vyrišku ir moterišku bruožu labiausiai žavitės? Humoro jausmu. T. y. tokiu jausmu, kai juokiamasi iš mano bandymų juokauti.
Kokio abiejų bruožo labiausiai neapkenčiate? Negudraus intrigavimo.
Jei ne savimi, tai kuo būtumėte? Sandėlininku. Dirbau tą darbą kadaise, neblogas.
Kas Jums yra kančia? Kai kenčia kitas, šalia, ir nei pakeisi ką, nei padėsi.
Žaviausi pasaulio žodžiai? Šiandienai – gana.
Liūdniausi žodžiai? Ilsėkis ramybėje.

Vlado Braziūno 2013 08 04 užpildyta anketa

Spalva? Tolimo miško (geriau pro miglą).
Gėlė? Lelija (babutės darželio prie senosios gryčios).
Medis? Sengirių liepa (sodyboj).
Gamtos objektas? Žmogaus neištiesintas upelis. Ir Vilniaus kalvos.
Metų laikas? Bobų vasara. Ar koks kitas. Net Septyni broliai miegantys. Svarbu tik, kad būtinybės atostogauti, ilsėtis, grožėtis ir džiaugtis nebūtų sudraskyti į haikelius.
Kvapas? Tie, kurie daugiau nei kvapai. Ką tik iškeptos naminės duonos ir žiaubere tęžtančio sviesto. Ką tik primelžto pieno. Arba šviežio šieno (svaigiai gulint aukštielninkam namo linguojančioj uorėj – kvapai, šie ir kiti, neatskiriami nuo būsenų, nuo vaizdų ir vaizduotės). Žąsiukams brinkytų žirnių. Ant seklyčios grindų padygusio salyklo, koštuvių. Karšto suplūkto keliuko, arkliašūdžių. Šlapio šuns.
Brangakmenis? Klėties slenksčio.
Vardai, vyriškas ir moteriškas? Ne vardai, o žmonės. Net absurdiškiausią vardą žmogus kartais pataiso.
Dailininkai? Kadaise Goya. Niko Pirosmanis. Jonas Daniliauskas. Iš skulptorių – Stanislovai Kuzma ir Riauba. Pridėčiau ir kitą Stanislovą – fotografą Žvirgždą. Ir jo kolegas Algimantą Aleksandravičių, Romualdą Rakauską bei dar pulkelį.
Muzikantai? Petras Vyšniauskas. Šiaip labiau dainininkai: Ona Vaškaitė-Bluzmienė, Petras Zalanskas, Veronika Povilionienė (man ji dar ir Janulevičiūtė: iš mūsų jaunystės dainavimų). Ar kompozitoriai, tarkim, Algirdas Martinaitis, Bronius Kutavičius. Ir chorvedžiai. Ir visa Dainų šventė.
Skulptūra? Rūpintojėlis. Krikštai. Roberto Antinio (jaunesniojo) paminklas Romui Kalantai.
Poetai? Poetės? Uldis Bėrzinis, Pėteras Brūveris, Daiva Čepauskaitė, Henrikas Algis Čigriejus, Kristijonas Donelaitis, jaunas Sigitas Geda, Antanas A. Jonynas, Donaldas Kajokas, Juris Kronbergas, Henrikas Nagys, Alesis Razanavas, Knutas Skujeniekas. Ir dar daug. Ne vien baltų-slavų prokalbės palikuonių. Tarkim, Carlas Michaelis Bellmanas su François Villonu, abu labu. Dar pamiršau Kazį Binkį ir Aleksandrą Čaką. Daug ką... Jau nekalbant apie atskirus kai kurių eilėraščius. Bergždžia atsakinėti: tektų vardyt ištisos antologijos turinį.
Prozos autoriai? Nesukant galvos – Lena Eltang, Otaras Čiladzė, Marius Katiliškis, François Rabelais, Mika Waltari. Ir dar nemažai. Ir čia bergždžia. Juolab kad užsienio autorius dažniausiai renkuosi pirmiausia atsižvelgdamas į vertėjų pavardes, tad sąrašas dvigubėtų.
Romanų veikėjas? Šaunusis kareivis Šveikas ir Gargantiua su Pantagriueliu. Ir, be abejo, Krumka, Tado Ivanausko kranklys. Tiesa, šis ne visai romano.
Kurioje epochoje rinktumėtės gyventi? Man gyventi tetinkama tik ši. Brangi: pilna ir mano klaidų. Į kitas užtektų pažintinių komandiruočių.
Kur norėtumėte gyventi? Lietuvoje, geriausia – savo Pasvalio krašte, savo „Šokančių žuvų trobelėj". Svarbiausia, kad basas po savo kiemą. Man tinka Miłoszo žodžiai apie sėslumą kaip „įgimtą dalyką". Šiaip savų vietų, pasitikusių jaukiu *déjà vu* jausmu, esu atpažinęs ir kitur: kokio Vermonto miestelio pakraštį, Sarajevą, Slovakijos ar Gruzijos priekalnių kaimą, Gotlandą... Vis dėlto atrodo, kad ne Lietuvoje tegalėčiau tik pagyventi, ne gyventi. Matyt, būsiu ne to raugo. Dar sėslumo epochos. Prasidėjusios neolite ir štai akyse – per vieno gyvenimo mirksnį – galutinai besibaigiančios.
Didžiausias malonumas? Ai, pačios žinot.
Kokiu vyrišku bruožu labiausiai žavitės? Nuoširdžiu tiesumu.
Kokiu moterišku bruožu labiausiai žavitės? Dosniu intuityviu supratingumu. Ir giedru humoru, „linksmais plaučiais" – ir moterų, ir vyrų.
Kokio abiejų bruožo labiausiai neapkenčiate? Aklo ir kurčio teisuoliškumo. Suktos ir kvailos arogancijos („kvailos" galėjau ir nerašyti: proto ji niekad nerodo), dviveidystės, lipšnaus išskaičiavimo.
Jei ne savimi, tai kuo būtumėte? Irgi savimi. Tik kitokiu.
Kas Jums yra kančia? Būsena, priešinga užsimiršimui, kad negali pakeisti to, kas neatšaukiama: artimiausio pasaulio irimo ir mirimo.
Žaviausi pasaulio žodžiai? Ramybės jums.
Liūdniausi žodžiai? Ramybės jums.

Parengė Akvilė Žilionytė

Redaktorius: Žydrūnas Drungilas *(zydrunas.d@gmail.com)*.
Paveldas: Juozas Šorys.
„Šiaurės kampas": Marius Plečkaitis.
Kalbos redaktorė: Audrė Kubiliūtė.
Maketuotoja: Zita Remeikienė.
Dizainerė: Jūra Bardauskaitė.
Direktorė: Lina Černiauskaitė.
Finansininkė: Danuta Churtasenko.
Redakcijos adresas: Mėsinių g. 4, 01133 Vilnius.
Telefonas: 261 37 70.
Elektroninis paštas: *satenai@takas.lt.*
www.satenai.lt; www.culture.lt/satenai.

Spausdino UAB Ukmergės spaustuvė.
Vasario 16-osios g. 31, 20131 Ukmergė.

VšĮ „Šiaurės Atėnų fondas" sąskaita banke:
LT36 7300 0100 0000 7071;
AB bankas „Swedbank" (kodas 73000).
Savaitraštis išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1990 m. vasario 7 d.
Leidžia VšĮ „Šiaurės Atėnų fondas". ISSN 1392-7760.
3 spaudos lankai. Indeksas 0109. Tiražas 1467 egz.

Redakcijos ir autorių nuomonės nebūtinai sutampa.

„Šiaurės Atėnus" remia:
Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
2013 m. suteikė 100 000 Lt paramą projektui
„Šiaurės Atėnai": atsinaujinančios kultūros formos"
(p. 1–4, 9–12).